

ถูกทำให้เข้ามาซื้อสินค้า แต่มีข้อควรระวังบางประการ คือ ร้านค้ามักจะนำสินค้าที่หมดอายุ หรือคุณภาพไม่ดีปะปนมาจำหน่ายโดยเฉพาะอาหารกระป๋อง อาหารบรรจุถุง บรรจุขวด ในการเลือกซื้อจึงควรอ่านฉลาก ดูวันเดือนปีที่ผลิตให้ถี่ถ้วนทุกครั้ง

จากหลักทั่วไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ สรุปได้ว่า การที่คนเราจะไปซื้อสินค้านั้น จะต้องมีการวางแผนการซื้อล่วงหน้า ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าที่ต้องการ ซื้อเมื่อมีความจำเป็น คุณภาพเชื่อถือได้ใช้งานได้สะดวก ผลิตในประเทศ ซื้อตามฤดูกาล มีประโยชน์คุ้มค่า ราคาประหยัด ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อแนะนำบางประการในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ

1. ควรซื้อสินค้าจากแหล่งขายส่งหรือจากท้องถิ่นที่ผลิต จะซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าราคาจำหน่ายทั่วไป
2. ควรซื้อสินค้าที่มีปริมาณการบรรจุมาก เพราะจะซื้อได้ในราคาประหยัดกว่า เช่น ยาสระผม ขนาดบรรจุ 100 มิลลิกรัม ราคา 35 บาท ขนาด 250 มิลลิกรัม ราคา 75 บาท จะเห็นได้ว่าปริมาณเพิ่มขึ้น ราคาจะลดลง
3. ควรเลือกรูปแบบสินค้าที่เป็นแบบกลาง ๆ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้นาน โดยไม่ล้าสมัย เช่น เลือกเสื้อผ้าแบบเรียบ รองเท้าสีดำ เป็นต้น
4. ควรซื้อสินค้าครั้งละจำนวนมาก ๆ เพื่อประหยัดเงินและเวลาในการซื้อ โดยเฉพาะของที่ต้องใช้เป็นประจำ เช่น ปากกา สมุด กระดาษชำระ
5. ระวังเรื่องการชั่งน้ำหนักสินค้า
6. ไม่ควรซื้อสินค้าตามสมัยนิยม หรือที่เรียกว่า ตามแฟชั่น โดยเฉพาะเสื้อผ้าเครื่องประดับ ซึ่งจะทำได้ราคาแพง
7. ไม่ควรซื้อสินค้าตามคำโฆษณา เพราะสินค้าบางชนิดใช้คำโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณของสินค้าเกินความเป็นจริง

สรุปได้ว่า ข้อแนะนำในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ นั้นควรซื้อจากแหล่งขายส่ง ปริมาณการบรรจุมาก รูปแบบสินค้าเป็นแบบกลางๆ ซื้อครั้งละหลายๆ ไม่ควรซื้อตามสมัยนิยมตามคำโฆษณา เพื่อให้เข้ากับยุคเศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน

การพิจารณาเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า

เครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้าที่นักเรียนควรรู้จัก และศึกษาให้เข้าใจ มีดังนี้

1. เครื่องหมายมาตรฐาน คือ เครื่องหมายที่แสดงว่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชนิดนั้นมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานเป็นไปตามมาตรการที่กำหนดเกี่ยวกับชนิดของผลิตภัณฑ์

ปริมาณ การใช้สารเคมีและวัตถุปรุ้งแต่ง สี กลิ่น ความเหมาะสมของภาชนะที่ใช้บรรจุ และ ข้อความโฆษณาบนฉลากเครื่องหมายมาตรฐานนี้ออกให้โดยสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

เครื่องหมายมาตรฐานมี 2 แบบ คือ

1. เครื่องหมายมาตรฐานแบบบังคับ เป็นเครื่องหมายที่แสดงว่า ผลิตภัณฑ์ นั้น ๆ มีพระราชกฤษฎีกากำหนดการผลิตหรือการนำเข้าเพื่อจำหน่ายจะต้องกระทำตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ถ้าไม่เป็นไปตามที่กำหนด ถือว่าผิดกฎหมาย

2. เครื่องหมายมาตรฐานแบบไม่บังคับ เป็นเครื่องหมายที่ออกให้โดย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตสามารถทำให้ มีคุณภาพดีตามที่สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมกำหนด

2. ทะเบียนอาหารและยา เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ได้มาตรฐาน อุตสาหกรรม

ลักษณะของเครื่องหมายจะมีตัวอักษร อย. (ทะเบียนอาหารและยา) และมีหมายเลข กำกับอยู่ที่ด้านข้างของตัว อย.

กองพัฒนาศักยภาพของบุคคล [http://www.Tda.mopn.go.th/new/5 Alliances.htm](http://www.Tda.mopn.go.th/new/5%20Alliances.htm))

กล่าวว่า บทบาทของ อย. จะยังเป็นผู้อนุญาตผลิต ทั้งนี้เป็นความสมัครใจและทางเลือกของผู้ผลิตที่จะเลือกให้ อย. หรือหน่วยงานผู้ตรวจประเมินดังกล่าวเป็นผู้ตรวจสถานที่ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและมีทางเลือกเพิ่มความรวดเร็ว ทั้งนี้ ต้องอยู่ในความเหมาะสม ชัดเจน และเป็น ความสมัครใจของผู้ประกอบการด้วย

จากการพิจารณาเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า ที่ควรรู้จักและศึกษาให้เข้าใจนั้น สรุปได้ว่า มีเครื่องหมายมาตรฐานมี 2 แบบคือ 1.เครื่องหมายมาตรฐานแบบบังคับ 2.เครื่องหมายมาตรฐานแบบไม่บังคับ และทะเบียนอาหารและยา เพื่อให้รู้จักสังเกต นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

3.6.3 การต่อรองราคาสินค้า

กระทรวงพาณิชย์ (ม.ป.ป. : 2-8) ได้สรุปเกี่ยวกับการต่อรองราคาสินค้า ไว้ว่าอำนาจอยู่ในมือผู้บริโภคเพราะเรคือผู้ถือเงินที่จะซื้อสินค้า ที่จะใช้บริการ และยิ่งถ้าเรา รวมพลังกันได้ไม่ซื้อไม่ใช้สินค้าและบริการที่เป็นธรรม ผู้ขายห้างร้าน ก็อยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีผู้บริโภค การอยู่รอด การ เติบโตของธุรกิจ คือ ลูกค้าที่เข้ามาซื้อ มาใช้เพิ่มขึ้น

สิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคของการต่อรองราคาสินค้า

1. หาข้อมูลก่อนซื้อ อาจมีสินค้าทดแทนกันได้
2. ซื้อสินค้าที่ปิดป้ายราคา
3. เทียบขนาด ปริมาณ และน้ำหนัก
4. เทียบราคาก่อนตัดสินใจซื้อ
5. ตรวจสอบสภาพสินค้า
6. ใบเสร็จรับเงินต้องตรงกับรายการที่ซื้อ

การต่อรองราคาสินค้า (กระทรวงพาณิชย์. ม.ป.ป. : 10-16 และกระทรวงพาณิชย์. ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า) สรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติ ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542

1. เน้นให้การคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรงในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลต่อราคาและปริมาณ อาทิ การกำหนดสินค้าหรือบริการควบคุม การกำหนดให้ปิดป้ายราคาขายปลีก การป้องกัน การกักตุน ป้องกันการค้ากำไรเกินควร

2. เน้นการติดตาม ควบคุม สอดส่อง และรับร้องเรียนพฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับราคาและปริมาณ

สำหรับราคาสินค้าหรือบริการที่ไม่เป็นธรรมของผู้บริโภค ตัดสินได้ทันทีคือ ไม่ซื้อไม่ใช้ ไม่ต้องรอกฎหมายบังคับ

อำนาจอยู่ในมือของผู้บริโภคแต่ละคน ถ้าร่วมมือ ร่วมพลัง ร่วมเสียงของทุกคนแล้ว จะศักดิ์สิทธิ์และเห็นผล ยิ่งกว่ากฎหมาย นั่นคือ คำพิพากษาสำหรับราคาสินค้าหรือบริการที่ไม่เป็นธรรมของผู้บริโภคที่ตัดสินได้ทันที ซึ่งการต่อรองราคา ควรจะเก็บข้อมูลหรือสืบราคาหลายๆ ร้านก่อน แล้วมองหาราคากลางที่ได้ตั้งเอาไว้ในใจ ดูที่ราคาเหมาะสมกับสภาพสินค้า และการต่อรองราคาอาจไม่ลดเป็นตัวเงินเสมอไป อาจลดเป็นของแถม เล็ก ๆ น้อย ๆ ขึ้นอยู่กับวาทะศิลป์ของแต่ละบุคคล การต่อรองเป็นการนำข้อเสนอมาปรับแต่งและตกลงกันว่าข้อแลกเปลี่ยนหรือข้อตกลงคืออะไร ข้อควรระวังในการเจรจาต่อรอง คือ การให้ในสิ่งที่ควรให้ รับในสิ่งที่ควรรับอย่าโลภมากอย่าปล่อยให้เรื่องเล็กน้อยเป็นสาเหตุที่ทำให้ตกลงกันไม่ได้ หรือทะเลาะกัน

สรุปได้ว่า การต่อรองราคาสินค้า นั้นเราต้องรู้จักสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคของการต่อรองราคาสินค้าและพระราชบัญญัติว่าด้วยการต่อรองราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.2542 ซึ่งอำนาจอยู่ในมือผู้บริโภค เราควรใช้สิทธิ์ของเราอย่างเต็มที่ เพื่อราคาที่เป็นธรรม

3.6.4. การเลือกซื้ออาหาร

ได้มีผู้กล่าวถึง การเลือกซื้ออาหาร ดังนี้

สมทรง สิตลาขันธ์ และอมรรรัตน์ เจริญชัย (2542 : 39 – 47) กล่าวถึง การเลือกซื้ออาหาร ไว้ดังนี้

1. ซื้ออาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นอาหารที่หาได้ง่ายราคาถูกลงเพราะไม่ต้องเสียค่าขนส่งจากที่อื่น นอกเหนือจากนั้นยังไม่เสื่อมคุณภาพอันเนื่องมาจากการใช้เวลาในการขนส่ง
2. ซื้ออาหารที่มีอยู่ในฤดูกาล เพราะจำทำให้ได้อาหารสด มีคุณภาพดี ราคาข่อมเขา และหาซื้อได้ง่าย
3. ซื้ออาหารโดยเปรียบเทียบคุณค่าของอาหาร ถ้าซื้ออาหาร 2 ชนิด ราคาเท่ากัน ควรเลือกอาหารที่มีคุณค่าสูงกว่า
4. ซื้ออาหารจากแหล่งที่พิจารณาแล้วว่ามีราคาถูกกว่า เช่น ตลาดสด ร้านขายส่ง เป็นต้น ข่อมจะได้อาหารราคาถูกกว่าที่ซื้อจากซูเปอร์มาร์เกต
5. ซื้ออาหารโดยพิจารณาถึงส่วนที่กินได้ของอาหาร เช่น เนื้อสัตว์ คัดกระดูกราคาถูก แต่เมื่อนำมาแต่เอาออกต้องเสียแรงงาน และปริมาณเนื้อสัตว์ที่ได้อาจแพงกว่าราคาเนื้อสัตว์ชนิดไม่มีกระดูก
6. ซื้ออาหารที่มีความปลอดภัย ไม่มีสี ไม่มีสารพิษตกค้าง และไม่มีสารเจือปนในอาหาร

สรุปได้ว่า หลักการเลือกซื้ออาหาร นั้นควรยึดหลักที่นำไปปฏิบัติได้ คือ ซื้ออาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในฤดูกาล เปรียบเทียบคุณค่าของอาหารแหล่งที่ซื้อ ส่วนที่กินได้ปลอดภัย เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การเลือกซื้อเนื้อสัตว์

1. เนื้อหมู เนื้อหมูที่ดีสีชมพูอ่อน มันสีขาวไม่มีพังคืด ไม่มีเม็ดสาธุ ไม่มีกลิ่นลักษณะของเนื้อมีความแน่นพอสมควร ถ้าเป็นหมูสามชั้นควรมีเนื้อมากขึ้น มันบาง เนื้อหนาหนังบาง อ่อนนุ่ม
2. เนื้อวัว เนื้อวัวที่ดีมีสีแดงสด ไม่มีสีคล้ำอมเขียว เมื่อใช้นิ้วกดลงไปจะกลับคืนมาเหมือนเดิม ไม่มีเลือดซึมออกมา มันสีเหลือง ไม่มีพังคืด ไม่มีกลิ่นเหม็นเน่าหรือเหม็นเปรี้ยวตามร้านจำหน่ายเนื้อมักจะขายเนื้อควายปนกับเนื้อวัว เนื้อควายจะต่างจากเนื้อวัว คือ เนื้อควายจะหยาบกว่าเนื้อวัว และมีมันสีขาว

3. เบ็ด ไก่ ลักษณะที่มีและสด คือ หน้าอกจะแข็ง หนังบางใสสีออกเหลือง ไม่ซีด เนื้อมีสีชมพูเรื่อ ๆ อ่อนนุ่ม ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีรอยฟกช้ำ ถ้ามีสีเขียวข้ำที่คอหรือท้อง หลังช่วงขาหรือใต้ปีก แสดงว่าถูกฆ่ามานานอาจเสียได้ง่าย

ไก่ที่นิยมรับประทาน คือ ไก่อ่อน ลักษณะไก่อ่อน คือกระดูกหน้าอก ยังไม่แข็ง เท้านุ่ม สำหรับเบ็ดที่นิยมอายุขนาดกลาง คือ ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป ถ้ากระดูกหน้าอก แข็งมากแสดงว่าอายุมาก เบ็ดอ่อนดีและจะงอยปากจะเป็นสีเหลือง

4. ปลา ปลาน้ำจืดตัวเป็นมันสดใส เกล็ดเกาะกันแน่น ตาใส เหงือกแดง ครีบเหงือกปิดสนิท เนื้อแน่น ใช้นิ้วกดไม่บุ๋ม ตัวอ้วน ถ้าเป็นปลาทะเล เหงือกแดง เนื้อแข็ง พื้นท้องไม่ฟู ตาใส

5. อาหารทะเล

5.1 กุ้ง กุ้งสดหัวจะติดแน่นกับตัวไม่หลุดง่าย เปลือกสีเขียวปนน้ำเงินสด ใส เนื้อแข็ง ตาใส ที่หัวเห็นสีแดงของมันกุ้งได้ชัด ไม่มีกลิ่นเหม็น

5.2 ปูทะเล ปูทะเลสดมีสีเขียวเข้ม มีน้ำหนัก ตาใส ก้ามใหญ่ เปลือกบาง กลางหน้าอกแข็งกดไม่ลง ถ้าเป็นปูตัวเมียฝาปิดหน้าอกใหญ่คล้ายกลีบดอกไม้ สำหรับตัวผู้ฝาปิดหน้าอกเรียวยาวไปพวย

5.3 หอย หอยสดฝาจะปิดแน่น ถ้าวางไว้เปลือกอาจอ้าออกเป็นบางเวลา แต่จะหุบอย่างรวดเร็วเมื่อถูกกระทบ หอยที่แกะเปลือกออกแล้วจะมีสีสดใส ตัวอ้วน อยู่ในสภาพดีไม่ขาดรุ่งริ่ง น้ำที่แช่ไม่มีเมือกมาก

สรุปได้ว่า การเลือกซื้อเนื้อสัตว์ต่าง ๆ นั้น ควรพิจารณาเลือกซื้ออาหารที่สด เนื้อแน่น ใช้นิ้วกดไม่บุ๋ม ไม่มีกลิ่นเหม็นเน่า จึงจะทำให้ได้เนื้อสัตว์ที่ใหม่ สด การเลือกซื้อไข่

1. ทั้งไข่เป็ดและไข่ไก่เปลือกต้องสะอาด ไม่มีสิ่งสกปรกติดอยู่ ไข่สดถ้าจับจะรู้สึก ผิวหยาบเล็กน้อย เปลือกไม่ลื่นมัน เปลือกบางใส ไม่สีผิดปกติปะปนในฟองเดียวกัน

2. ไข่ใหม่จะมีน้ำหนักพอสมควร ถ้ายกไข่ส่องในที่ส่องจะเห็นเงาของไข่แดง อยู่ตรงกลางมองเห็นได้กลาง ๆ ถ้าหากไข่แดงเอียงไปใกล้เปลือกข้างใดข้างหนึ่ง น้ำหนักเบา และรู้สึกคลอนเวลาสัมผัสแสดงว่าไข่เก่า

การเลือกซื้อนม

ในท้องตลาดปัจจุบันมีนมจำหน่ายหลายชนิด แต่ละชนิดมีวิธีการผลิตแตกต่างกัน ออกไป จึงควรได้เรียนรู้เพื่อเลือกบริโภคได้ถูกต้องตามความต้องการ

1. อ่านฉลากให้ละเอียดถี่ถ้วน ดูวัน เดือน ปี ที่ผลิต วันหมดอายุ ทุกครั้งที่ซื้อ
2. ควรซื้อน้ำมันที่แช่เย็นไว้ แล้วนำมาเก็บในตู้เย็น ถ้าจะเก็บนานควรแช่แข็งและปิดให้สนิท
3. ถ้าไม่มีตู้เย็น ควรซื้อมาแต่พอดี ไม่ควรให้เหลือเก็บ
4. นมผง นมข้นหวานหรือนมชนิดอื่นที่บรรจุกระป๋อง ควรซื้อของใหม่ กระป๋องไม่บุบหรือบวม เมื่อเปิดใช้แล้วควรรีบปิดฝาให้สนิท เพื่อป้องกันฝุ่นละออง จุลินทรีย์ ซึ่งจะทำให้เน่าเสียได้

จากข้อความดังกล่าวข้างบน สรุปได้ว่า การเลือกซื้อนมที่มีหลักการที่ถูกต้อง 4 ประการ ที่สำคัญที่สุดคือ อ่านฉลากให้ละเอียดถี่ถ้วน ดูวัน เดือน ปี ที่ผลิต วันหมดอายุ ทุกครั้งที่ซื้อ

การเลือกซื้อผักสดและผลไม้สด

ผักและผลไม้ที่จำหน่ายในตลาดมีหลายชนิด ในการเลือกซื้อนอกจากจะเลือกรสชาติที่พอใจแล้ว ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้ประกอบด้วย

1. ความสด คุณภาพของผักและผลไม้ที่มีน้ำมากจะดีที่สุดเมื่อสด ถ้านำไปทิ้งไว้จะเสียน้ำ เหี่ยวแห้ง รสชาติจะเปลี่ยนไปไม่หวานกรอบ และเสียคุณค่าทางโภชนาการ
2. ความอ่อนแก่ ผักและผลไม้จะมีความน่ากินแตกต่างกันออกไปตามแต่ชนิดบางชนิดจะน่ากินเมื่อยังอ่อน เช่น ผักกระเฉด แต่บางชนิดต้องรอให้แก่ก่อนถึงจะอร่อย เช่น มะขามเทศ ผลไม้ที่แก่จัดจะมีรสชาติที่ดีกว่าผลไม้ที่อ่อน
3. ลักษณะที่น่ากิน ผักและผลไม้แต่ละชนิดจะมีความน่ากินแตกต่างกันออกไป เช่น ถั่วลิสงเตา จะต้องมีสีเขียว ไม้พอง มะม่วงสุก จะต้องไม่มีสีเหลืองตลอดลูก ขนุนจะต้องมีขวงสีเหลืองเข้ม
4. วิธีการประกอบอาหาร การจะเลือกผักและผลไม้จะต้องพิจารณาวิธีการที่จะนำมาประกอบอาหารด้วย เช่น มะละกอถ้าจะนำมาทำส้มตำต้องใช้มะละกอดิบ ถ้านำมารับประทานเป็นของหวานต้องเลือกมะละกอสุก ถั่วลิสงถ้าจะนำมาทำถั่วเชื่อมจะต้องใช้ถั่วลิสงห่าม
5. ส่วนที่กินได้ ผักและผลไม้ส่วนใหญ่จะกินไม่ได้ทั้งหมด เช่น ทูเรียน ส่วนใหญ่เป็นเปลือกและเมล็ด ฉะนั้นถ้าเทียบราคาส่วนที่กินได้จะเห็นว่าราคาค่อนข้างแพง
6. คุณค่าทางโภชนาการ เมื่อมีงบประมาณจำกัดควรเลือกซื้ออาหารที่ราคาข่อมเขากว่า และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง

7. ฤดูกาล ผักและผลไม้ที่มีอยู่ในฤดูกาลราคาจะข่มเขากว่าผักและผลไม้ นอกฤดูกาล นอกจากราคานั้นยังสดและมีให้เลือกมากกว่า

สรุปได้ว่าการเลือกผักสดและผลไม้สด นั้นเราพิจารณาจากหลักที่สำคัญคือ ความสด ความอ่อนแก่ ลักษณะที่น่ากิน คุณค่าทางโภชนาการสูงและที่สำคัญควรซื้อผลไม้ตามฤดูกาล จะได้ราคาถูก ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6.5 การเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

ได้มีผู้กล่าวถึง การเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ดังนี้

สมทรง สีตลาขันธ์ และอมรรรัตน์ เจริญชัย (2542 : 33-38) กล่าวถึง การเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ไว้ว่า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นปัจจัยสำคัญที่เราต้องใช้ เพื่อห่อหุ้มร่างกายให้อบอุ่นเป็นสิ่งบ่งบอกฐานะความเป็นอยู่ อาชีพการงาน และรสนิยมของผู้สวมใส่ การเลือกซื้อ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจึงควรมีความพิถีพิถันเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้ชื่อว่า แต่งกายดี

การเลือกซื้อเสื้อผ้า

การเลือกซื้อเสื้อผ้าโดยทั่วไป มีหลักดังนี้

1. สำรวจความต้องการของตนเอง โดยตั้งคำถามต่อไปนี้เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ได้แก่ จำเป็นต้องซื้อหรือไม่ ซื้อไปทำไม จะใช้ในโอกาสใด ต้องใช้งบประมาณเท่าไร
2. เลือกสถานที่ที่จะซื้อเสื้อผ้าที่จำหน่ายในท้องตลาดราคาแตกต่างกันมาก สิ่งหนึ่งที่ทำให้ราคาเสื้อผ้าแตกต่างกันออกไป คือ ประเภทของร้าน การจะซื้อที่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับที่อยู่อาศัยของเรา พยายามเลือกร้าน ที่คิดว่าดีที่สุดในขณะนี้
 - 2.1 ห้างสรรพสินค้า ห้างสรรพสินค้ามีเสื้อผ้าให้เลือกมากมายทั้งในด้านราคาและคุณภาพ ในบางครั้งจะมีเสื้อผ้าลดราคาจำหน่ายด้วย
 - 2.2 ร้านลดราคา ร้านประเภทนี้จะขายสินค้าเสื้อผ้าลดราคาตลอดปี มีทั้งราคาถูกและราคาปานกลาง แต่ไม่มีบริการใด ๆ
 - 2.3 ร้านจำหน่ายเสื้อผ้าจากโรงงาน ร้านประเภทนี้ราคาข่มเขามาก แต่เสื้อผ้าอาจมีตำหนิหรือล้าสมัย
 - 2.4 ร้านจำหน่ายเสื้อผ้าเฉพาะอย่าง เช่น จำหน่ายเฉพาะเสื้อเชิ้ต และกางเกงหรือเฉพาะเสื้อและกระโปรง ร้านประเภทนี้ราคาสินค้าจะมีทั้งราคาถูกและราคาแพง

3. ตรวจสอบคุณภาพก่อนซื้อ พิจารณาว่าคุณภาพของผ้าเหมาะกับความต้องการหรือไม่ อ่านป้ายเพื่อทราบขนาด ราคา ชนิดของผ้า การดูแลรักษา บริษัทผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพ แล้วลองตอบคำถามต่อไปนี้

3.1 เสื้อนั้นผลิตจากผ้าชนิดใด มีการกันหดหรือไม่

3.2 ถ้าซักหลายครั้งจะมีลักษณะอย่างไร

3.3 สวมใส่แล้วมองดูดีหรือไม่

3.4 ราคาแพงหรือถูกถ้าเปรียบเทียบกับเสื้อคุณภาพเดียวกัน

4. ตรวจสอบการเย็บ ควรตรวจดูความประณีตทั้งด้านในและด้านนอก

5. เลือกสีและแบบ เสื้อสำเร็จรูปมีลวดลาย สีสันทให้เลือกมากมาย

ควรเลือกให้เหมาะสมกับสีผิว วย รูปร่าง บุคลิกของเรา เมื่อสวมใส่แล้วจะทำให้เกิดความรู้สึกมั่นใจยิ่งขึ้น

6. ลองสวมใส่ก่อนซื้อ เมื่อจะซื้อเสื้อผ้า จะต้องลองสวมดูก่อนใส่ได้พอดีและสบายหรือไม่ ควรให้หลวมเล็กน้อยพอที่จะเคลื่อนไหวได้ โดยผ้าไม่ย่นหรือยืด ลองส่องกระจกให้เห็นเต็มตัว หันหน้า หันหลัง หันข้าง เสื้อผ้าจะมองดูสวยถ้าพอดีกับรูปร่างทุกส่วน

7. ระวังมารยาทในการซื้อ ถ้าเรามีมารยาทดีผู้ขายก็ยินดีให้บริการ เราจึงควรแสดงมารยาทในขณะที่ซื้อ ได้แก่ พับเสื้อเก็บเข้าที่หลังจากนำมาดูแล้ว นำเสื้อที่ลองแล้วกลับไปคืนที่พยายามอย่าให้เสื้อเปื้อน

สรุปได้ว่า การเลือกซื้อเสื้อผ้าโดยทั่วไปนั้นควรพิจารณาจาก การสำรวจความต้องการ เลือกสถานที่ ตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบการเย็บ เลือกสีและแบบ ลองสวมใส่ก่อนซื้อ และมารยาทในการซื้อ เพื่อที่จะได้เสื้อผ้าที่ถูกต้องใจผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะในการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป

1. การซื้อกระโปรง ควรเลือกแบบและความยาวให้เหมาะสมกับรูปร่าง กระโปรงจีบรอบตัวเหมาะกับผู้มีรูปร่างเล็กหรือปานกลาง ผู้ที่มีสะโพกใหญ่เหมาะกับกระโปรงทรงเอผู้ที่รูปร่างสูงโปร่งใส่ได้เกือบทุกชนิด รวมทั้งกระโปรงวงกลมและกระโปรงจับจีบ กระโปรงทรงตรงเน้นความสูงการเลือกซื้อกระโปรงควรพิจารณาจากขนาดเอว แต่ถ้าเอวเล็กกว่าสะโพกมากควรพิจารณากระโปรงที่พอดีกับสะโพกเป็นอันดับแรก

2. การซื้อกางเกง กางเกงสำเร็จรูปของผู้ชายมีทั้งขาสั้นและขยาว มีแบบให้ เลือก 2-3 แบบ จะแตกต่างกันที่ขนาดของรอบเอว กางเกงขาสั้นและพับปลายขาสบาย การซื้อกางเกงควรตรวจสอบ ดังนี้

2.1 ขนาดพอเหมาะเอว ไม่คับ

2.2 เป้าไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป นั่งได้สบาย

2.3 ขาไม่พับไม่ค้ำจิ้ง กลับตามความยาวขาทั้งด้านหน้าด้านหลังเป็นแนวตามเส้นผ้า

2.4 ขอบเอวด้านในมีผ้าทาบเรียบร้อย กระเป๋าด้านในทำด้วยผ้าเนื้อหนาทนทาน

3. การซื้อชุดชั้นใน ชุดชั้นใน ได้แก่ กางเกงใน เสื้อชั้นใน กระโปรงชั้นใน เมื่อต้องการซื้อควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 ควรเลือกชุดชั้นในธรรมดาไม่ตกแต่งลูกไม้มาก ถ้ามีลูกไม้ตกแต่งจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เวลาสวมใส่บางครั้งจะเป็นสันปรากฏที่ชุดชั้นนอก

3.2 ผ้าที่ใช้ความเป็นผ้าที่ทำความสะอาดง่าย แห้งเร็ว ซับเหงื่อได้ดี ใช้ได้นาน ชุดชั้นในมักทำด้วยผ้าฝ้าย ไนลอน โพลีเอสเตอร์

3.3 ตะเข็บเย็บแน่นหนา ฝีเข็มเรียบ ด้วยสีเดียวกับผ้า

3.4 ทดลองใส่ก่อน ควรเลือกขนาดพอดีตัว สวมใส่สบาย แนบตัวแต่ไม่คับ กระโปรงชั้นในควรจะสั้นกว่ากระโปรงชั้นนอก

3.5 การอ่านป้ายกำกับสินค้าเพื่อจะได้ทราบถึงคุณภาพและวิธีการดูแลรักษาชุดชั้นในที่ตัดเย็บด้วยผ้าที่มีคุณภาพดี ฝีมือน่าเชื่อถือจะใช้ได้นาน โดยเฉพาะถ้าดูแลรักษาตามคำแนะนำของบริษัทผู้ผลิต

วรรณิ วงพานิชย์ (2546 : 52-53) กล่าวถึงการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป สรุปได้ดังนี้

1. คำนึงถึงขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ
2. แบบและสี ควรพิจารณาเลือกแบบและสีให้เหมาะสมกับบุคลิก วัย รูปร่าง และเป็นแบบที่ไม่ล้าสมัย

3. เนื้อผ้า ควรเลือกผ้าเนื้อดีหรือเหมาะสมกับราคา ถ้าเป็นเสื้อผ้าของเด็กหรือวัยรุ่น ไม่ควรซื้อเสื้อผ้าราคาแพง เพราะต้องเปลี่ยนบ่อย ๆ เนื่องจากร่างกายเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4. ลักษณะการตัดเย็บ ควรพิจารณาดูความเรียบร้อยของการเย็บตะเข็บ ควรเย็บเป็นแนวตรง เรียบ ไม่ตึง ไม่ย่น และติดกันโดยตลอดช่วงรอยต่อ

5. ป้ายหรือฉลากสินค้าผ้า เสื้อผ้าสำเร็จรูปบางยี่ห้อ จะมีฉลากสินค้าผ้า บอกข้อแนะนำเกี่ยวกับการดูแลรักษาผ้า โดยทั่วไปนิยมเขียนเป็นสัญลักษณ์หรือบรรยายสั้น ๆ ด้วยภาษาอังกฤษ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป สรุปได้ดังนี้ คือก่อนตัดสินใจซื้อ กระโปรง การซื้อกางเกง และการซื้อชุดชั้นในนั้นต้อง คำนึงถึงขนาด แบบและสี เนื้อผ้า ลักษณะการตัดเย็บ ป้ายและฉลากผ้า เพื่อจะได้เสื้อผ้าที่ดีมีคุณภาพ ส่งผลให้นักเรียนนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

การเลือกซื้อเครื่องแต่งกาย

การซื้อรองเท้า รองเท้าเป็นเครื่องแต่งกายที่จัดว่าจำเป็น เพราะเราต้องเดินทุกวัน เมื่อออกนอกบ้าน เราต้องสวมรองเท้าเพื่อปกป้องฝ่าเท้า ป้องกันฝุ่นละออง และเชื้อโรคสัมผัสเท้า ก่อนซื้อรองเท้าใหม่ควรสำรวจดูเสื้อผ้าเข้ากัน ได้กับรองเท้าที่มีอยู่หรือไม่ รองเท้าที่จะซื้อใหม่ ควรเข้าได้ดีกับเสื้อผ้าที่มีอยู่ ควรมีรองเท้าเฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ ฉะนั้นในการเลือกซื้อรองเท้า จึงควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. พื้นรองเท้าควรหนาพอที่จะป้องกันฝ่าเท้าสัมผัสกับพื้นถนนที่แข็ง อย่างไรก็ตามรองเท้าควรจะนุ่มและไม่หนักจนเกินไป
2. ส้นรองเท้าควรยืดหยุ่นได้ เพราะส้นรองเท้ามีความสำคัญในการช่วยลด ความสะเทือนของร่างกายให้น้อยลง จึงนิยมใช้ส้นที่เป็นยาง
3. เลือกซื้อรองเท้าที่มีความยาวและความกว้างพอเหมาะกับรูปเท้า ให้เท้า ได้มีโอกาสขยายตัวออกได้ในเวลาเดินและยืน
4. ฝึมือการตัดเย็บเรียบร้อย เมื่อจะซื้อรองเท้าใหม่ ควรตรวจดูทั้งภายใน และภายนอก สำหรับภายในนั้นมีความสำคัญที่จะทำให้รองเท้าคงรูปอยู่ได้ดี ไม่มีตะเข็บ หรือรอยต่อภายในมาก ภายนอกรอยเย็บเรียบร้อย
5. ก่อนซื้อรองเท้าควรได้มีการลองทุกครั้ง อย่างซื้อรองเท้าขนาดเดียวกับ ที่เคยซื้อทุกครั้งเพราะขนาดที่ตัดแต่ละครั้งจะแตกต่างกันออกไป เท้าของเราจะใหญ่ขึ้นจน กระทั่งอายุ 20 ปี น้ำหนักที่เปลี่ยนไปก็มีผลทำให้ขนาดของรองเท้าเปลี่ยนไปด้วย

สารน่ารู้

1. ควรเลือกซื้อรองเท้าในช่วงบ่าย เพราะเท้ากำลังขยายตัวเต็มที่
2. รองเท้าที่ใส่แล้วไม่สบาย จะทำให้รูปเท้าผิดปกติ บวม หรือเป็นตาปลา ควรซื้อ รองเท้าที่สวมใส่สบาย ดีกว่าซื้อรองเท้าสวยและราคาแพง

จึงสรุปได้ว่าการเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย นั้นเพื่อจะได้ทราบ การเลือกซื้อเสื้อผ้า หลักทั่วไปในการเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ข้อเสนอแนะในการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป การเลือกซื้อเครื่องแต่งกาย ส่งผลให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.6.6. การเลือกซื้อเครื่องใช้ในบ้าน

ได้มีผู้กล่าวถึง การเลือกซื้อเครื่องใช้ในบ้าน ดังนี้

อรุณี ลิ้มศิริ, สมทรง สีตลาขันธ์ และอมรรรัตน์ เจริญชัย (2542 : 75-78) กล่าวถึง การเลือกซื้อเครื่องใช้ในบ้าน ไว้ว่า เครื่องใช้ในบ้านมีหลายประเภททั้งที่เป็นของใช้ประจำตัว และของที่สมาชิกในครอบครัวใช้ร่วมกันมีประโยชน์ใช้สอยต่างกันออกไป จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดร่างกาย ได้แก่ สบู่ ยาสีฟัน ยาสระผม ฯลฯ
2. เครื่องใช้ในการประกอบอาหาร ได้แก่ หม้อหุงข้าว กระทะ เตามีด ถ้วยชาม ฯลฯ
3. เครื่องใช้อำนวยความสะดวก และให้ความบันเทิง ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ ตู้เย็น พัดลม เตาเรือด วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ
4. เครื่องใช้ในการเรียน ได้แก่ หนังสือ สมุด ปากกา สี ฯลฯ
5. เครื่องนอน ได้แก่ ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม มุ้ง ฯลฯ

การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดร่างกาย

การเลือกซื้อเครื่องใช้ในการทำความสะอาดร่างกาย มีหลักดังนี้

1. การซื้อครั้งละจำนวนมาก สบู่ ยาสีฟัน ยาสระผม เป็นสิ่งที่ต้องซื้อประจำทุกวันจัดเป็นของใช้สิ้นเปลือง เวลาซื้อจึงควรซื้อครั้งละมาก ๆ จะซื้อได้ราคาถูก แต่ถ้าต้องการซื้อพอใช้ในระยะสั้น ๆ ก็ควรซื้อขนาดที่มีปริมาณบรรจุมาก จะช่วยประหยัดเงินได้
2. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบเสริมคุณค่าแก่ร่างกาย เช่น สบู่มีส่วนผสมของสารกำจัดแบคทีเรียตามผิวหนัง ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ช่วยบำรุงรักษาฟัน
3. ควรซื้อให้เหมาะกับสภาพร่างกายของผู้ใช้ ของใช้ทำความสะอาดร่างกายมีขายอยู่ทั่วไปมากมายหลายชนิด ผู้ผลิตสินค้ามักแข่งทางการตลาดด้วยวิธีการโฆษณาเกินความจริง เมื่อจะซื้อเราจึงไม่ควรซื้อตามคำโฆษณา แต่ควรเลือกซื้อให้เหมาะกับสภาพร่างกายของเรา เช่น ผิวมัน ผมแห้ง ผมมีรังแค เป็นต้น โดยอ่านฉลากให้ถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจซื้อ

สรุปได้ว่า การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ความสะอาดร่างกาย ควรยึดหลักที่ว่า การซื้อครั้งละจำนวนมาก การซื้อที่มีส่วนประกอบเสริมคุณค่า และให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ใช้ ไม่ควรซื้อตามคำโฆษณา โดยอ่านฉลากให้ถ้วนถี่ก่อนตัดสินใจซื้อ เพื่อที่จะได้ผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ

การเลือกซื้อเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร

เครื่องใช้ในการประกอบอาหารทำด้วยวัสดุต่าง ๆ ได้แก่ อะลูมิเนียม แก้ว พลาสติก กระเบื้อง สแตนเลส เป็นต้น เครื่องใช้ประเภทนี้ต้องใช้ด้วยความร้อน หรือความเย็น ในระดับอุณหภูมิที่แตกต่างกัน การเลือกซื้อต้องเลือกชนิดที่มีความทนทาน ใช้ประโยชน์ได้ดี มีหลักในการซื้อดังนี้

1. เลือกซื้อสิ่งที่ใช้ได้คงทน และมีอายุในการใช้งาน เครื่องใช้ในการประกอบอาหารบางชนิด ต้องใช้หุงต้มเป็นประจำ เช่น หม้อ เป็นต้น จึงต้องการความทนทานเป็นพิเศษ ในการเลือกซื้อควรเลือกหม้อที่ทำจากวัสดุที่มีคุณสมบัตินำความร้อนได้ดี ทนต่อความร้อนสูงไม่แตกหรือบวมง่าย ใช้ได้คงทน และมีอายุการใช้งานนาน ได้แก่ อะลูมิเนียม สแตนเลส ฯลฯ
2. เลือกซื้อสิ่งที่ทำความสะอาดและเก็บรักษาง่าย เครื่องใช้ที่ทำด้วยวัสดุผิวเรียบมัน เช่น อะลูมิเนียม สแตนเลส จะทำความสะอาดและบำรุงรักษาง่ายกว่าเครื่องใช้ที่ทำจากพลาสติก ซึ่งล้างไขมันออกได้ยาก
3. เลือกซื้อสิ่งให้ประโยชน์ใช้สอยคุ้มค่า ควรนำเครื่องใช้ที่จะซื้อมาเปรียบเทียบ ประโยชน์ใช้สอยก่อนตัดสินใจซื้อ สิ่งใดที่ให้ประโยชน์คุ้มค่า แม้จะมีราคาสูงกว่าก็ควรเลือกซื้อ เช่น กระทะอะลูมิเนียมกับกระทะเคลือบซิลเวอร์สโตน ให้สำหรับทอด ผัด เหมือนกัน แต่กระทะเคลือบสามารถประกอบอาหารได้โดยไม่ต้องใช้น้ำมัน ทำขนมแป้งจี๊ แทนเค้กได้ดี เมื่อเทียบประโยชน์ใช้สอยแล้ว น่าจะเลือกกระทะเคลือบมากกว่ากระทะอะลูมิเนียม
4. เลือกซื้อเฉพาะสิ่งที่มีความจำเป็นต้องใช้ เครื่องครัวที่แตกหัก รั่ว ทะลุ ใช้งานไม่ได้ ควรซื้อใหม่เพื่อใช้แทนของเดิม แต่ถ้าซื้อแล้วเก็บไว้โดยไม่ได้นำมาใช้ก็ไม่ควรซื้อ

สรุปได้ว่า การเลือกซื้อเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร คือเลือกซื้อสิ่งที่ใช้ได้คงทน ทำความสะอาดง่าย ให้ประโยชน์คุ้มค่า และเลือกซื้อเฉพาะสิ่งที่มีความจำเป็นต้องใช้ ส่งผลให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และดำเนินชีวิตครอบครัวในอนาคตได้อย่างมีความสุข

การเลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า

เครื่องใช้ในบ้านประเภทที่อำนวยความสะดวกและช่วยผ่อนคลายความเครียด ส่วนใหญ่มักจะมีส่วนประกอบที่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เครื่องทำงาน เช่น พัดลม ตู้เย็น โทรทัศน์ เป็นต้น ในการเลือกซื้อควรปฏิบัติตามหลัก ดังนี้

1. เปรียบเทียบราคา บริษัทห้างร้านที่ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้ามักจะตั้งราคาขายไว้แตกต่างกัน แล้วแต่ชื่อเสียงของราคาสินค้า ในการเลือกซื้อจึงควรสืบราคาแล้วนำมาเปรียบเทียบกันก่อน ถ้าราคาสูงนักคุณภาพดีพอควรจึงตัดสินใจซื้อ
2. เลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ เครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นสิ่งที่ต้องการความคงทนและอายุการใช้งานนาน เนื่องจากมีราคาสูง จึงซื้อได้ไม่บ่อยนัก เมื่อต้องการซื้อจึงควรเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม มีใบรับประกันคุณภาพระยะ 1-2 ปี
3. เลือกเครื่องใช้ที่ใช้งานได้สะดวก ในการเลือกซื้อจึงควรเลือกเครื่องที่มีส่วนประกอบไม่มาก และใช้งานได้สะดวกเพียงศึกษาจากคู่มือการใช้ หรือฟังคำแนะนำวิธีใช้จากผู้ขาย ก็สามารถใช้ได้

สรุปได้ว่า การเลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า นั้นควรปฏิบัติตามหลัก คือ เปรียบเทียบราคา เลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ เลือกที่ใช้งานได้สะดวก ส่งผลให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การเลือกซื้อเครื่องเขียน

เครื่องเขียน หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ที่ใช้ในการเรียน ควรเลือกซื้อดังนี้

1. ซื้อเครื่องละจำนวนมาก ควรซื้อครั้งละอย่างน้อย 1 โหล เพื่อประหยัดเงิน เพราะสินค้าที่ขายเป็นโหลจะตั้งราคาขายถูกกว่าขายปลีกเป็นชิ้น
2. ซื้อของที่มีคุณภาพปานกลาง เครื่องเขียนเป็นสิ่งที่ใช้เพียงชั่วคราว ไม่ต้องการความคงทนถาวร จึงควรเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพปานกลาง เพื่อประหยัดราคาจ่าย เช่น ซื้อปากกาถูกลิ้นด้ามละ 3-5 บาท แทนการซื้อปากกาถูกลิ้นที่มีชื่อเสียงราคาดีมละร้อยบาทขึ้นไป

การเลือกซื้อเครื่องนอน

เครื่องนอนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของทุกคน วัสดุที่ใช้ทำเครื่องนอน คือ ผ้า มีเส้นใยและลวดลายลักษณะต่าง ๆ มีหลักในการเลือกซื้อดังนี้

1. เลือกสีสุภาพ ลวดลายเรียบร้อย ทำให้สบายตา ไม่เบื่อง่าย

2. เลือกเนื้อผ้าละเอียด ไม่บางหรือหนาเกินไป ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ควรเป็นผ้าฝ้าย ผ้าห่ม ควรเลือกผ้าใยสังเคราะห์ เช่น ไนลอน ออร์ลอน ผ้าขนหนู เป็นต้น

3. การเย็บเรียบร้อย เครื่องนอนเป็นสิ่งที่ต้องใช้ประจำ จึงควรตรวจสอบการเย็บ โดยดูที่ฝีเข็มถี่ มีการเย็บหุ้มริมผ้าอย่างประณีตเรียบร้อย

4. เลือกขนาดเหมาะสม ก่อนซื้อผ้าปูที่นอนหรือปลอกหมอน ควรวัดขนาดความกว้างของเตียงนอน หมอน เพื่อให้เลือกซื้อได้ขนาดเหมาะสมกัน ปลอกหมอน ควรเลือกให้มีขนาดใหญ่กว่าตัวหมอนเล็กน้อยเพื่อให้ถอดซักได้สะดวก

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การเลือกซื้อเครื่องนอน นั้นควรยึดหลักเลือกสีสุภาพ เนื้อผ้าละเอียด การเย็บเรียบร้อย ขนาดเหมาะสม ก็จะทำให้ได้เครื่องนอนที่มีคุณภาพ

จึงสรุปได้ว่า การเลือกซื้อเครื่องใช้ในบ้าน นั้นเพื่อที่จะแก้ปัญหาการเลือกซื้อเครื่องใช้ในบ้าน เช่น เครื่องใช้ในการทำความสะอาดร่างกาย เครื่องใช้ในการประกอบอาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องเขียน เครื่องเขียนจึงส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6.7 การเลือกซื้อยารักษาโรค

ได้มีผู้กล่าวถึง การเลือกซื้อยารักษาโรค ดังนี้

สมทรง สิตลาชัน และอมรรัตน์ เจริญชัย (2542 : 50-53) กล่าวถึงการเลือกซื้อยารักษาโรค ไว้ว่า เขาเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้ารับประทานยาผิดอาจมีอันตรายถึงชีวิต โดยปกติเมื่อมีการเจ็บป่วยควรไปหาแพทย์ ถ้ามีอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย เช่น ปวดศีรษะ ท้องเสีย ปวดเมื่อย เราอาจซื้อยามาบำบัดอาการเจ็บป่วยได้เอง เพื่อให้สามารถเลือกซื้อยาได้ถูกต้องจึงควรได้รู้จักประเภทของยา ลักษณะของยา สถานที่จำหน่ายยาและข้อควรพิจารณาในการเลือกซื้อยาดตามลักษณะของยาที่ต้องการ เช่น ยาน้ำ ยาเม็ด ยาผง ยาฉีด ยาทา ยาเหน็บ ยาดม

ประเภทของร้านขายยาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ร้านขายยาปัจจุบัน จำหน่ายยาแผนปัจจุบันประเภท ก และ ข ร้านขายยาประเภท ก มีสิทธิที่จะขายยาทุกชนิด และยาอันตรายตามใบสั่งแพทย์ มีสิทธิปรุงยาตามใบสั่งแพทย์โดยอยู่ในความควบคุมของเภสัชกรที่มีปริญญา ส่วนยาสมุนไพรและยาแผนโบราณร้านขายยา ประเภทนี้จะขายได้ต่อเมื่อมีแพทย์แผนโบราณประจำอยู่ด้วย ร้านขายยาประเภท ข

ขายได้เฉพาะยาบรรจุเสร็จ หมายถึง ยาที่บรรจุขวดหรือจัดใส่กล่องมาเรียบร้อยจากแหล่งผลิต ไม่มีสิทธิ์ปรุงยาแม้จะเป็นการปรุงยาตามใบสั่งแพทย์ ร้านประเภทนี้สามารถขายยาอันตรายบางชนิดได้ตามที่กฎหมายอนุญาต แต่ต้องมีพยาบาลเป็นผู้ควบคุมร้าน

2. ร้านขายยาแผนโบราณ จัดเป็นร้านขายยาประเภท ค ร้านประเภทนี้ขายได้เฉพาะยาแผนโบราณและสมุนไพรเท่านั้น โดยอยู่ในความควบคุมของแพทย์แผนโบราณที่รัฐบาลรับรอง

ข้อควรพิจารณาในการซื้อยาเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยไม่สบาย จำเป็นต้องอาศัยยาเพื่อบำบัดรักษาในการซื้อทุกครั้ง ควรพิจารณาดังนี้

1. ซื้อยาจากร้านยาที่ได้รับอนุญาต และมีเภสัชกรประจำอยู่เท่านั้น
2. ยาวางจำหน่ายในตู้ที่สะอาด ไม่ร้อนหรืออับชื้นมากเกินไป
3. ภาชนะบรรจุยาสะอาด ฉลากยาอ่านชัดเจน ชื่อยาที่ปรากฏ มี 2 ชนิด คือ ชื่อสามัญ(genoi name) และชื่อการค้า (trade name)
4. ไม่ควรซื้อยาตามตัวอย่างที่มีอยู่ เพราะยามีมากมาย ยาที่มีรูปร่างและสีเดียวกันแต่ใช้รักษาโรคแตกต่างกันมีมาก ไม่ควรซื้อยาดังวิธีนี้
5. สอบถามวิธีใช้ยาที่ถูกต้อง ให้แน่ชัดจากผู้ขายหรือปรากฏบนฉลากยา
6. ยากลุ่มปฏิชีวนะ ควรซื้อในจำนวนที่รักษาโรคให้หายโดยคำแนะนำของเภสัชกรประจำร้าน
7. ถ้าผู้ป่วยหรือผู้ใกล้ชิด ผู้ป่วยมาซื้อได้ยิ่งดี เพราะเภสัชกรอาจต้องสอบถามอาการเจ็บป่วย
8. การสอบถามอาการข้างเคียงของยาที่อาจจะเกิดขึ้น ควรบอกยาที่มีประวัติแพ้ให้เภสัชกรทราบทุกครั้งเมื่อจะซื้อยา
9. เมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการซื้อยาควรรีบปรึกษาเภสัชกรประจำร้านที่ท่านซื้อยาทันที
10. เมื่อซื้อยาทุกครั้ง ควรอ่านฉลากยาหรือเอกสารกำกับยาซึ่งระบุชื่อยา วันผลิต และวันหมดอายุยา ไม่เสื่อมสภาพและข้อห้ามใช้

จากข้อความดังกล่าว การเลือกซื้อยารักษาโรค ควรพิจารณาจากหลักการ พอสรุปได้ว่า ซื้อจากร้านที่ใดได้รับอนุญาตและมีเภสัชกรประจำอยู่ สถานที่สะอาด การบรรจุยาสะอาด เมื่อมีปัญหาสามารถสอบถามได้ ส่งผลให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และแนะนำผู้อื่นได้

อันตรายจากการซื้อยารับประทานเอง

1. ถ้ารักษาไม่ถูกโรคอาจทำให้โรคกำเริบมากขึ้น
2. อาจเกิดโรคแทรกซ้อนเช่นรับประทานยาแก้ปวดทำให้เป็นโรคกระเพาะอาหาร
3. อาจใช้ยาที่คุณภาพไม่ถึงมาตรฐานอาหารและยา
4. อาจใช้ยาผิดวิธี
5. อาจเกิดการซื้อยาใช้แล้วไม่เกิดผล
6. เสียเงินและเวลาในการรักษาเอง เพราะบางครั้งซื้อยามารับประทานแล้วไม่

หายต้องไปพบแพทย์

7. ยາต่างประเทศส่วนมากจะมีอันตรายถ้าใช้ผิด

สรุปได้ว่า อันตรายจากการซื้อยารับประทานเองทำให้ รักษาไม่ถูกโรค อาจทำให้โรคกำเริบ โรคแทรกซ้อน เกิดการซื้อยา รวมทั้งเสียเงินและเวลาในการรักษาเอง ส่งผลเสียทำให้เกิดอันตรายสำหรับนักเรียนได้ในอนาคต

วิธีสังเกตยาหมดอายุ ยาที่หมดอายุจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ยาเม็ด จะมีสีเข้มกว่าเดิม หรือมีรอยด่างบนเม็ดยา
2. ยาน้ำ จะขุ่น เกิดตะกอนที่ก้นขวด
3. ยาใช้ภายนอก จะมีน้ำมันเยิ้มที่ยาส่วนบนของหลอดหรือดัลบาย

ประวิทย์ สีสถาพรวงศา และสำลี ใจดี (2547 : 67) กล่าวว่า ข้อคิดเพื่อการใช้ยา ดังนี้

1. ยาจัดเป็นสารเคมีอันตราย ดังนั้นไม่ควรกินพร่ำเพรื่อ
2. หากมีผู้ขายประจำบ้านขอให้หมั่นสังเกตการเปลี่ยนแปลงของยา
3. ยาปฏิชีวนะ หรือยาแก้อักเสบควรใช้ให้ตรงตามขนาดการใช้ยาและใช้ให้สม่ำเสมอ

4. ไม่ควรรับประทานยาร่วมกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
5. ไม่ควรรับประทานยาพร้อมกับนมเพราะบางครั้งมีผลต่อการดูดซึมของตัวยา
6. การแพ้ยา คือ การที่ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายตอบสนองต่อยา

มากเกินไปอาการแสดงออกได้แก่ มีผื่นขึ้น คัน ผื่นหนังอักเสบ ต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลทันที

จากข้อคิดเพื่อการใช้ยา สรุปได้ว่า การที่คนเราไม่สบายนั้นไม่ควรกินพร่ำเพรื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงของยา ยาปฏิชีวนะควรใช้ให้สม่ำเสมอ ไม่ควรรับประทานยาร่วมกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และนม และเมื่อแพ้ยาต้องรีบนำส่ง โรงพยาบาลทันที ส่งผลเพื่อให้นักเรียนได้นำไป ปฏิบัติถูกต้องและแนะนำผู้อื่นได้ด้วย

3.6.8 การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค

ได้มีผู้กล่าวถึง การรักษาคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ดังนี้

กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน (2544 : 2-4) กล่าวถึงการรักษา และสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ไว้ว่า ในสภาวะปัจจุบันโลกของเศรษฐกิจมีการแข่งขันทางการค้ามากมาย มีการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของผู้ผลิตที่มีต่อ ผู้บริโภค โดยเน้นต้องการกำไรที่มากขึ้น จึงก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าด้วยคุณภาพไปใช้ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีการตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคให้มีความปลอดภัย จากการค้าซื้อสินค้า หรือบริการต่าง ๆ

ตำริ อ่องสมหวัง (2546 : 23) กล่าวถึง สัญญาสัมปทานต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะต้องเรียกร้องให้สิทธิของตนเอง ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 57 กำหนดไว้ว่าสิทธิของบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครองทั้งนั้น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สุดาตวง เรืองรุจิระ , นิรันต์ สุวรรณรัตน์ และภัทรา แนวนมาลี (มปป : 10) ได้ให้ความหมาย การคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง การดำเนินการ การแนะนำ การเผยแพร่ความรู้แก่ผู้บริโภคคอยปกป้องคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้บริโภค เพื่อความเป็นอยู่ดี มีความสุข รวมทั้งได้รับความเป็นธรรม และเกิดความประหัดในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ

เทวี โพธิผละ และคนอื่น ๆ (2543 : 1) ได้กล่าวถึงสิทธิผู้บริโภค 5 ประการ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค 2522 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้อง และเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ
2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ
3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าและบริการ
4. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
5. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทวีรัสมิ์ ธนาคม และคนอื่น ๆ (2542 : 53) ได้กล่าวถึงหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข มีกฎหมายอาหาร ยา เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ยาเสพติด

ให้โทษ การป้องกันการใช้สารระเหย

2. กระทรวงพาณิชย์ มีกรมการค้าภายใน ควบคุมราคาสินค้าและ
กรมทะเบียนการค้า ควบคุมปริมาณการขังดวงวัดสินค้า
3. กระทรวงมหาดไทย มีกรมที่ดิน เกี่ยวข้องกับการทำสัญญา เป็นต้น
4. กระทรวงอุตสาหกรรม มีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
กำหนดและติดตามตรวจสอบมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม ควรซื้อแต่สินค้าที่มีมาตรฐาน
มีทั้งมาตรฐานบังคับ และมาตรฐานไม่บังคับ
5. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีกรมวิชาการเกษตร ควบคุมวัตถุมีพิษ
ทางการเกษตร

กรมการค้าภายใน (2544 : 3) ได้กล่าวถึงสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับ
ความคุ้มครองตามกฎหมาย ไว้ว่า ในฐานะผู้บริโภคจำเป็นต้องรู้สิทธิอันพึงประสงค์ของตน
ตามกฎหมาย และเพื่อรักษาไว้ซึ่ง สิทธิ นั้นผู้บริโภคมี หน้าที่ อันพึงปฏิบัติด้วยสติปัญญาเช่นกัน
นั่นคือ หน้าที่ในการปกป้องประโยชน์ตนเองซึ่งได้ผลทันที เช่น คุกกี้ราคาสินค้าเปรียบเทียบกับ
ราคา ไม่เชื่อคำโฆษณาว่าง่าย ๆ ฉลาดซื้อฉลาดใช้ สนใจข่าวสาร รวมกลุ่มรวมพลังผู้บริโภค
เพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบ ใช้แต่สินค้าและบริการที่จำเป็น

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค
หมายถึง การให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะต้องเรียกร้องให้สิทธิของตนเอง
เพื่อความเป็นอยู่ดี มีความสุข รวมทั้งได้รับความเป็นธรรมและเกิดความประหยัดในการเลือกซื้อ
สินค้าและบริการ ส่งผลให้นักเรียนได้รู้แนวทางและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นตอนการดำเนินการในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

ทวีร์สมัย ธนาคม และคนอื่น ๆ (2542 : 52-53) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการ
ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคไว้ว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้บริโภค หน้าที่ที่จะต้องทำ
โดยด่วน คือ รวบรวมใบเสร็จรับเงินจากผู้ประกอบการรวมทั้งสัญญาจะซื้อจะขายที่ได้เซ็นไว้
ถ้ามีใบโฆษณาที่เก็บไว้ก็นำไปด้วย ไปยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะทำ
การไกล่เกลี่ย ให้ผู้บริโภคได้รับการชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบการธุรกิจ ถ้าไกล่เกลี่ย
ธรรมคาไม่สำเร็จก็ต้องฟ้องร้อง ผู้บริโภคไม่ต้องเสียค่าฟ้อง

เมื่อผู้บริโภคเดือดร้อน ร้องเรียนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ตู้ ป.ณ. 99 กรุงเทพฯ 10320 หรือโทรศัพท์สายด่วนหมายเลข 1166 ต่างจังหวัดร้องเรียนได้ที่
คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด ณ ศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด

4. ธรรมชาติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

4.1.1 ความหมาย

วัยรุ่น มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า Adolescence หมายถึง การก้าวไปสู่วุฒิภาวะ (To grow in maturity) (Seblid, 1984 : 3) อ้างอิงจาก พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539 : 11) การที่เด็ก จะบรรลุถึงขั้นการมีวุฒิภาวะนั้น จำเป็นต้องมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไปด้วยพร้อม ๆ กัน วัยรุ่นในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วเด็กจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าประเทศด้อยพัฒนา ในการเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กชาย และเด็กหญิงนั้น ถือเอาการเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเป็นเกณฑ์ ซึ่งเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นก่อน เด็กชาย 1-2 นับตั้งแต่การมีประจำเดือนครั้งแรกของเด็กหญิง และการหลังอสุจิเป็นครั้งแรกของเด็กชาย ถึงกระนั้นการเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศของแต่ละคนแม้จะเป็นเพศเดียวกัน ก็อาจจะไม่พร้อมกันได้ บางคนอาจจะเริ่มเร็ว บางคนอาจจะเริ่มช้าซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น อาหาร ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อากาศ และสภาพแวดล้อมด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของวัยรุ่นไว้ หลายประการ อาทิ

โรเจอร์ (Roger, 1972 : 92) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นโดยพิจารณาจากเกณฑ์ทางด้านร่างกาย จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ 2 อย่าง คือ เสียงเปลี่ยน โดยเด็กชาย จะมีเสียงแตกห้าว เด็กหญิงจะมีเสียงแหลมขึ้น มีสัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือน เด็กชายมีการหลั่งน้ำกามครั้งแรก ส่วนเกณฑ์ทางด้านอายุ จะไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพราะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็กแต่ละคนเจริญเข้าสู่วัยรุ่นไม่พร้อมกัน ส่วนทางด้านสังคมนั้น Roger กล่าวว่า สังคมแต่ละสังคมจะยอมรับว่าวัยรุ่นเป็นผู้ใหญ่ต้องอาศัยพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณี เป็นพื้นฐาน

สุชา จันทน์แอม (2529 : 11) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดระยะหนึ่งของชีวิต เป็นระยะที่เด็กมีปัญหาและต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม เด็กวัยรุ่นส่วนมากมีอายุ 12 – 21 ปี ซึ่งในแต่ละสังคม จะกำหนดช่วงของอายุวัยรุ่นแตกต่างกัน

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539 : 11) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่เชื่อมระหว่าง การเป็นเด็กกับการเป็นผู้ใหญ่อันเป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรม วัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับ เด็กวัยรุ่นจึงไม่ใช่เพียงการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย แต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมของแต่ละที่

นภากรณ์ หะวานนท์ นิภรณ์ สันหจริยา และศันสนีย์ เรื่องสอน (2542 ; อ้างอิงจากอนงค์ ชีระพันธุ์, 2544:12) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่เด็กกำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ที่มีได้มีการกำหนดอายุอย่างไรชัดเจนในแต่ละสังคม โดยทั่วไปอาจเริ่มตั้งแต่อายุ 12 -13 ปี ไปจนถึง อายุ 19 ปี

จากการทบทวนความหมายของวัยรุ่นข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนทางร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา และเป็นการเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศโดยสมบูรณ์ จึงเป็นวัยแห่งการปรับตัวและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ง่าย ช่วงอายุโดยเฉลี่ยของวัยรุ่นโดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 12 - 19 ปี

4.1.2 ลักษณะสำคัญของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยวิกฤติแห่งชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นๆ ของวัยจะมีการเปลี่ยนแปลงมาทั้งทางร่างกายและอารมณ์ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้โดยเฉพาะในเรื่องการปรับตัวเข้ากับสังคม เพราะเกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง แสวงหาความสามารถของตนเอง ช่วงนี้จึงเต็มไปด้วยความวิตกกังวล ทำให้เกิดระยะวิกฤติของการปรับตัว ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นต่างยอมรับว่าเป็นวัยแห่งปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์ เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ปัญหาการเรียน ปัญหาคบเพื่อน ดังนั้นในการศึกษาพฤติกรรมของวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องทราบลักษณะสำคัญของวัยรุ่น ดังนี้

1) เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง (Period of Reconstruction) ในวัยนี้ ความเจริญเติบโตทางร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และค่อนข้างช้าลงในตอนปลาย

2) เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง (Period of Transformation) ในวัยนี้เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชีวิตของวัยรุ่นมากมาย ทั้งในด้านร่างกายจิตใจและความรู้สึกนึกคิด

3) เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ (Period of Independence) โดยเริ่มคิด พึ่งพาตนเองอยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเองมากกว่าจะเรียนรู้จากคำสั่งสอน ชอบโต้เถียงถ้า ได้รับการขัดขวางอย่างรุนแรงมักจะมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และหาทางออกในทางผิด ๆ ได้เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา (Period of Problem) เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ซึ่งเรียกว่า วัยวิกฤติ ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวมักเกิดขึ้นเสมอ มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว วุ่วม แสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างรุนแรงและรวดเร็ว อาจเรียกอีกอย่างว่าเป็นวัยพายุบูแคม และความเครียด

สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของวัยรุ่น คือ วัยรุ่นเป็นวัยวิกฤติแห่งชีวิต เป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและอารมณ์ เกิดความสับสนในการเปลี่ยนแปลงมีความคิดอยากเป็นอิสระ เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา เป็นพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลในการปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นได้

4.1.3 ความต้องการของวัยรุ่น

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539 : 102) ได้กล่าวถึงโดยทั่วไปในการที่จะสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอได้แก่ การให้ความมั่นคงและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวและกลุ่มสังคม สอนการปรับตัวหรือเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ให้อิสระในการแสดงออกที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ทำงานด้วยตนเองและเมื่อประสบผลสำเร็จควรชมเชย และให้กำลังใจ ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับประเทศนั้นรัฐบาลได้ยึดหลักการพัฒนาอย่างรอบด้าน ในช่วงของวัยรุ่นนั้นมีความต้องการที่สำคัญ

1) ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Achievement) หมายถึง ความต้องการทำอะไรให้ดีที่สุด ต้องการความสำเร็จ ชอบทำงานให้เสร็จโดยอาศัยความชำนาญและความพยายาม อยากให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นผู้ชำนาญงาน ต้องการงานชิ้นสำคัญให้สำเร็จหรือทำงานชิ้นยาก ๆ ได้เป็นอย่างดี ต้องการแก้ไขปัญหายาก ๆ ชอบทำอะไรที่ดีกว่าคนอื่น และเขียนนวนิยายหรือบทละครได้

2) ความต้องการยกย่องผู้อื่น (Deference) หมายถึง ความต้องการรับคำแนะนำจากผู้อื่น อยากรู้ผู้อื่น อยากรู้ว่าผู้อื่นคิดอย่างไร ชอบทำงานได้ดี ยอมรับความเป็นผู้นำของผู้อื่น ชอบอ่านชีวประวัติของบุคคลสำคัญ ชอบทำตามประเพณีนิยม และอยากให้ผู้อื่นเป็นผู้ตัดสินใจให้

3) ความต้องการความเป็นระเบียบ (Order) หมายถึง ความต้องการทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย ชอบวางแผนก่อนลงมือทำอะไรที่ยาก ๆ ชอบรวบรวมรายละเอียดในงานที่จะต้องทำ ชอบเก็บจดหมายและเอกสารอื่นๆอย่างเรียบร้อย

4) ความต้องการแสดงออก (Exhibition) หมายถึง ความต้องการกล่าวถึงสิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่าหลักแหลม ชอบเล่าเรื่องตลกและเรื่องที่น่าสนใจ ชอบเล่าเรื่องผจญภัย และประสบการณ์ของตนเองอยากให้ผู้อื่น สังเกตและกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของตนเอง ชอบพูดเพื่อจะดูว่าจะมีผลอย่างไรกับผู้อื่น

5) ความต้องพึ่งตนเอง (Autonomy) หมายถึง ความต้องการไปไหนมาไหนด้วยความพอใจ ต้องการพูดได้อย่างที่คิด ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ชอบอิสระ เวลากระทำการต่าง ๆ

6) ความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (Affiliation) หมายถึง ความต้องการช่วยเหลือเพื่อนและซื่อสัตย์ต่อเพื่อน ๆ ชอบทำสิ่งต่าง ๆ ให้เพื่อน ชอบรู้จักคนแปลกหน้าชอบมีเพื่อนให้มากที่สุด ชอบแบ่งปันสิ่งของกับเพื่อนๆ ชอบทำงานกับเพื่อนมากกว่าทำงานตามลำพัง ชอบสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ชอบเขียนจดหมายถึงเพื่อน

7) ความต้องการความเข้าใจตนเองและผู้อื่น (Interception) หมายถึง ความต้องการ การวิเคราะห์แรงจูงใจและความรู้สึกของตนเอง ชอบสังเกตผู้อื่น พยายามว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรเมื่อพบปัญหา มักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มักวิเคราะห์เหตุผลของคนอื่นว่าเหตุใดเขาจึงเป็นอย่างนั้นมากกว่าที่จะดูเพียง สิ่งที่เขาทำ ต้องการวิเคราะห์แรงจูงใจของผู้อื่น

8) ความต้องการขอความช่วยเหลือ (Succorances) หมายถึง ความต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือเวลาเดือดร้อน ชอบให้ผู้อื่นให้กำลังใจตน ชอบใจผู้อื่นแสดงเมตตากรุณาต่อตน ชอบให้ผู้อื่นเห็นใจและเข้าใจเมื่อตนประสบปัญหา อยากให้คนอื่นรัก ชอบให้ผู้อื่นทำอะไรให้ด้วยความเต็มใจ

9) ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น (Dominance) หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความคิดของผู้อื่น ชอบเป็นผู้นำกลุ่มอยากให้ผู้อื่นนับถือตนเป็นหัวหน้า อยากได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นประธานกลุ่ม อยากได้รับเชิญเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อถกเถียงของผู้อื่น

10) ความต้องการยอมรับผิด (Abasement) หมายถึง ความต้องการยอมรับผิดเมื่อทำสิ่งที่ผิดพลาดไป ยอมรับการตำหนิเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น รู้สึกว่าความเจ็บป่วยและความทุกข์ที่ได้รับนั้นทำให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย

11) ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น (Nurturance) หมายถึง ความช่วยเหลือเพื่อนเวลาที่เพื่อเดือดร้อนมักยกโทษให้แก่เพื่อน ๆ ชอบทำอะไรเล็กๆน้อยๆ ให้ผู้อื่นชอบมีน้ำใจต่อผู้อื่น ชอบเห็นใจเวลาผู้อื่นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย ชอบแสดงความรักใคร่ชอบพอดต่อผู้อื่น และชอบให้ผู้อื่นเล่าเรื่องปัญหาส่วนตัวให้ฟัง

12) ความต้องการเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง ความต้องการทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ชอบท่องเที่ยว ชอบพบปะกับคนแปลกหน้า ชอบเปลี่ยนกิจวัตร ชอบค้นคว้า ชอบเปลี่ยนที่อยู่ไปตามที่ต่าง ๆ และอยู่ในที่แปลกๆ นิยมการแต่งกายที่ทันสมัย ชอบทำอะไรที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ

13) ความต้องการอดทน (Endurance) หมายถึง ความต้องการทำงาน โดยไม่หยุดจนกว่าจะสำเร็จ ชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ชอบทำงานด้วยความอดทน ชอบคิดแก้ไขหาเรื่อง ๆ จนกว่าจะแก้ไขได้ ชอบทำงานชิ้นหนึ่ง ๆ ให้สำเร็จ ก่อนที่จะทำงานชิ้นต่อไป ชอบทำงานจนคิดเพื่อให้งานสำเร็จ ไม่อยากให้ใครมารบกวนเวลาทำงาน ชอบทำงานหรือคิดแก้ปัญหาต่อ แม้อุณหภูมิร้อนกว่าจะไม่มีทางสำเร็จ

14) ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ (Heterosexuality) หมายถึง ความต้องการออกไปพบเพื่อนต่างเพศ ชอบทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้อง ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ ชอบให้เพื่อนต่างเพศเห็นว่ารูปร่างหน้าตาของตัวเองชวนมอง ชอบพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศ ชอบอ่านหนังสือหรือบทละครที่มีเรื่องเพศเป็นส่วนใหญ่ ชอบพูดหรือ ฟังเรื่องขบขันเกี่ยวกับเพศและมักเกิดอารมณ์ตื้นตื้นในเรื่องเพศ

15) ความต้องการที่จะก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่น (Aggression) หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบบอกผู้อื่นว่าตนคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวเอง ชอบวิจารณ์ผู้อื่นอย่างเปิดเผย ชอบหัวเราะเยาะผู้อื่น เมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความต้องการของวัยรุ่น นั้นมีความต้องการที่สำคัญ คือ ความต้องการสัมฤทธิ์ผล การยกย่องผู้อื่น ความเป็นระเบียบ การแสดงออก ฟังตนเอง การไม่ตรีสัมพันธ การมีอำนาจเหนือคนอื่น การคบเพื่อนต่างเพศ และความต้องการที่จะก้าวร้าว เพื่อบรรลุผลสำเร็จในอนาคต

4.1.4 ความสนใจของวัยรุ่น

ระยะวัยรุ่นเป็นช่วงที่ทั้งชายหญิง มีพัฒนาการสูงสุดของชีวิตมีความกระตือรือร้นและสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นกลุ่มเด็กจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งการทำกิจกรรมกลุ่มเป็นการฝึกการเข้าสังคมและกิจกรรมที่มีเพื่อนต่างเพศร่วมด้วยเป็นประสบการณ์ที่ช่วยลดความเครียดทางเพศได้เป็นอย่างดี และความสนใจด้านต่างๆ ของวัยรุ่น ดังนี้

- 1) ความสนใจเรื่องสุขภาพ ได้แก่ การกิน การพักผ่อนนอนหลับ การแต่งกาย การรักษาความสะอาด และโรคภัยไข้เจ็บ
- 2) ความสนใจเรื่องเพศ เช่น การปรับปรุงตนเองให้มีบุคลิกลักษณะเป็นที่น่าสนใจของผู้อื่น โดยเฉพาะเพศตรงข้าม การวางตัวต่อเพื่อนต่างเพศ การเลือกคบเพื่อนต่างเพศ

3) ความสนใจ ในการเลือกอาชีพ วัยรุ่นจะสนใจทางด้านอาชีพ อย่างเป็นจริงเป็นจัง ไม่เลือนลอยเพื่อฝันเหมือนเด็กและมีความสนใจในอาชีพที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความสามารถของตน ความสนใจทางด้านอาชีพอาจจะเกิดจากอิทธิพลของพ่อแม่ คือ สนใจอาชีพที่บรรพบุรุษประกอบอยู่หรือพ่อแม่ให้การสนับสนุน

4) ความสนใจนั้นทนทานการ วัยรุ่นรักสนุก ชอบการบันเทิงสนุกสนาน จึงเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มของวัยรุ่นมักจะมีลักษณะกิจกรรมความบันเทิงอยู่เสมอ

5) ความสนใจคั่นคว้า วัยรุ่นเป็นระยะของความสนใจอยากค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีจินตนาการกว้างขวาง วัยรุ่นมีความสนใจในทางการจดจำดี แต่มักไม่ค่อยชอบจำ เพราะมีสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ มากมาย จึงมักมุ่งใช้ความคิดไปทางค้นคว้ามากกว่า

6) ความสนใจเรื่องคุณสมบัติส่วนตัว วัยรุ่นจะสนใจลักษณะต่าง ๆ ของตนเองที่จะทำให้คนได้รับความสำเร็จ การยอมรับจากผู้อื่น นอกจากนี้วัยรุ่นจะสนใจบุคลิกภาพความสะอาดเรียบร้อย การวางท่าทางต่างๆ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็นในการเข้าสังคม

7) ความสนใจในเรื่องปรัชญาชีวิต วัยรุ่นจะสนใจยึดหลักศีลธรรมจรรยา ต้องการทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เรามักพบวัยรุ่นพยายามคิดเขียนอุดมคติ สุภาษิตประจำตัวคิดไว้ตามปกสมุด หนังสือมิตรสัมพันธ์(Friendship) การเขียนแลกเปลี่ยนกันระหว่างเพื่อนของตนด้วยสรุปได้ว่า ความสนใจของวัยรุ่น นั้นระยะวัยรุ่นเป็นช่วงที่ทั้งชายหญิง มีพัฒนาการสูงสุดของชีวิต มีความกระตือรือร้นและสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว คือ สุขภาพ เพศ เลือกอาชีพ นั้นทนทานการ คั่นคว้า คุณสมบัติส่วนตัว เรื่องปรัชญาชีวิต เป็นพฤติกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4.1.5 พัฒนาการของวัยรุ่น

1) การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539 : 22) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ช่วงดังนี้

1.1) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence)

เด็กหญิงจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชาย โดยจะเข้าสู่ช่วงอายุวัยรุ่นตอนต้น 13 – 15 ปี และเด็กชายจะอยู่ในช่วงระหว่าง 15 – 17 ปี เป็นช่วงที่ร่างกายของทั้งเด็กหญิงและเด็กชายมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่สมบูรณ์ขึ้นมา

1.2) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15 - 18 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17 - 19 ปี มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายลดน้อยลงแต่จะเพิ่มทางด้านเจตคติและความรู้สึกนึกคิดในลักษณะที่ค่อยไปมีลักษณะบุคลิกภาพภายนอกที่ดึงดูดความสนใจเพศตรงข้ามมากขึ้น เช่น โบหน้าอิมเอ็บ ดวงตาเป็นประกาย ผมดำนุ่มสลวยมีลักษณะของความเป็นหญิงและความเป็นชายที่เด่นชัด

1.3) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 18 - 20 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 19 - 21 ปี เป็นระยะที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ เข้าสู่วุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์แบบพัฒนาการด้านอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดและสติปัญญาจะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ เด็กวัยนี้มีความพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม พยายามหัดคิดและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะแสดงให้เห็นว่าตนไม่ใช่เด็กอีกต่อไป มีความต้องการในการสร้างความประทับใจในเรื่องต่าง ๆ และพิสูจน์ให้เห็นความสามารถว่าตนทำได้และต้องการสิทธิเท่าเทียมผู้ใหญ่

2) พัฒนาการทั่วไป

พัฒนาการของวัยรุ่นเป็นเรื่องหนึ่งซึ่งผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่นจำเป็นต้องทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ของวัยรุ่นได้ดีขึ้น โดยทั่วไปแล้วพัฒนาการในระยะวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 4 ด้านด้วยกันคือ

2.1) พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางร่างกายนี้นับว่าสำคัญมาก เพราะเป็นช่วงเปลี่ยนจากลักษณะของเด็กสู่ลักษณะของผู้ใหญ่ซึ่งในระยะต้นของวัยรุ่นจะเป็นระยะที่พัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ตามมา โดยเฉพาะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นแสดงออกมา โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นแยกเป็น 2 ส่วน คือ การเปลี่ยนแปลงภายนอกในร่างกายและการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย

2.1.1) การเปลี่ยนแปลงภายนอกในร่างกายจะไม่ได้สัดส่วนกันและเห็นได้ชัด เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง แขนขาจะดูยาวแก้ง้าง ต่อมเหงื่อออกมามากเนื่องจาก รูขุมขนขยายเริ่มมีกลิ่นตัว สีผิวขึ้น ลักษณะทางเพศปรากฏชัดขึ้น เช่น เริ่มมีขนตามที่ลับ โบหน้า หน้าอก ในเด็กหญิง ทรวงอกเริ่มขยายขึ้น มีส่วนเว้าส่วนโค้งเห็นชัด การมีประจำเดือน ฯลฯ

ส่วนเด็กชาย น้ำเสียงจะห้าว มีขนรักแร้ มีการหลั่งน้ำกามเป็นครั้งแรกซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ที่สามารถสืบพันธุ์ได้

2.1.2) การเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย เช่น ระบบการย่อยอาหารระบบการหมุนเวียนเลือด ระบบการหายใจ จะมีการขยายและมีความสามารถทำงานมากขึ้นและระบบการทำงานของต่อมไร้ท่อซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก จึงช่วยเน้นในพฤติกรรมทางเพศ โดยจะผลิตฮอร์โมนเพศและควบคุมการเจริญเติบโตของร่างกาย ดังนั้นหากวัยรุ่นมีความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว จะทำให้ลดความวิตกกังวลและสามารถยอมรับและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotional Development)

วัยรุ่นมักมีอารมณ์รุนแรงและอ่อนไหวได้ง่ายแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงเกินไป ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในความเป็นชายหญิงของตนทั้งจากเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเนื่องจากวัยรุ่นต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ จึงมักเอาใจใส่กับรูปร่างของตนมากขึ้นวิตกกังวลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอยู่ตลอดเวลา เช่น ความสูง ความเตี้ย ความอ้วน ความผอม บางคนกลัวว่าตนจะมีสิ่ว มีกลิ่นตัวแรง สายตาสั้นหรือฟันไม่สวย เป็นต้น โดยทั่วไปสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายและรุนแรงมีดังนี้

2.2.1) ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เนื่องจากวัยรุ่นไม่สามารถที่จะเข้าใจและทำตนให้เหมาะสม ผู้ใหญ่จะมองว่าบุตรของตนยังเป็นเด็กอยู่เสมอวัยรุ่นจึงมักมีข้อขัดแย้งกับผู้ใหญ่หรือบิดามารดาตลอดเวลา เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อารมณ์ของวัยรุ่น ไม่มั่นคง เกิดความเครียดและมักแสดงออกมาทันที

2.2.2) การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายในต่อมไร้ท่อเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน เช่น ภาวะอาหารขยายขึ้นทำให้เด็กรับประทานอาหารมากขึ้น การทำงานของต่อมเพศทำให้วัยรุ่นมีความต้องการใหม่ ๆ และเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ความต้องการที่สำคัญ คือ ต้องการพึ่งตนเอง ต้องการมีส่วนร่วมกับหมู่คณะ จึงมักรวมกันเป็นหมู่ กรณีผู้ใหญ่ไม่เข้าใจและไม่ส่งเสริมหรือขัดขวางการอยู่ร่วมกับหมู่คณะหรือกลุ่มเพื่อนจะทำให้เกิดความเครียดขึ้นในวัยรุ่น

2.2.3) การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ประสบการณ์ที่วัยรุ่นพบมักจะเป็นความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ความเข้มงวดของผู้ใหญ่ที่มีต่อความประพฤติ

ของวัยรุ่นตลอดจนการคบเพื่อน การเรียน การแต่งกาย เป็นเหตุให้อารมณ์ของวัยรุ่นไม่มั่นคง หงุดหงิดมีความรู้สึกไว และแสดงออกทันที เพราะยังไม่เป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์

2.3) พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Development)

วัยรุ่นชอบปลีกตัวออกจากบุคคลในครอบครัว แต่ชอบอยู่ในหมู่เพื่อนและมีความเห็นว่าหมู่คณะเป็นสิ่งสำคัญ ระยะเวลาปรับตัวกับกลุ่มเพื่อนเป็นช่วงที่สำคัญมาก มีการศึกษาพบว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเพื่อนและได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมากที่สุด (พึงพิศ จักรปิง, 2539) เริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง อยากเป็นตัวของตัวเอง ชอบอิสระ ไม่ค่อยเชื่อฟังใครยกเว้นเพื่อในกลุ่มเดียวกัน มีค่านิยม ความเชื่อ และความคิดคล้ายคลึงกันในกลุ่ม

2.4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intellectual Development)

วัยรุ่นสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญได้เป็นบางเรื่อง จะมีการพัฒนาประสิทธิภาพทางสติปัญญาสูงสุด เริ่มมีปรัชญาชีวิตเพียงแต่ยังขาดประสบการณ์อย่างไรก็ตามความคิดยังเป็นไปเพื่อค้นหาตัวเอง เริ่มรู้จักใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง สามารถเข้าใจคำจำกัดความที่เป็นนามธรรมได้ พัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นพอสรุปได้ดังนี้ (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2536 : 95)

2.4.1) วัยรุ่นเป็นวัยแห่งความอยากรู้อยากเห็น เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา วรรณคดี และจิตวิทยา

2.4.2) วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ทั้งจากสถาบันการศึกษาและสิ่งแวดล้อมจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในสังคม พัฒนาการทางด้านสติปัญญากว้างขวางขึ้นด้วยการเรียนรู้จากวิธีการลองผิดลองถูก

2.4.3) วัยรุ่นเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้ดี เช่น การใช้เครื่องมือ ทำการฝีมือ การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เล่นดนตรี ขับรถยนต์ เล่นกีฬา ตลอดจนการทดลองต่างๆ วัยรุ่นเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดในการศึกษาพัฒนาการทุกด้าน กำลังเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ความสามารถทางสมองมีการพัฒนาขึ้น

2.4.4) วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวิจารณ์สิ่งต่างๆ ที่ตนรู้เห็นเป็นไปตามที่ตนคิดว่ามีเหตุผลพอสมควรแล้ว การศึกษาในสถาบันการศึกษาและการอบรม จะช่วยให้การค้นหาเหตุผลชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4.5) วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการสร้างทัศนคติอันดีงาม เช่น ทัศนคติทางประชาธิปไตยที่ทัศนคติเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม เป็นต้น

2.4.6) วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มคิดถึงการประกอบอาชีพ ต้องการเป็นอิสระ ทางด้านการใช้เงินและอื่น ๆ ทำให้อยากเป็นตัวของตัวเอง เริ่มคิดหาเงินด้วยตนเองและนึกถึงอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยให้ได้เงินตลอดจนรู้จักสำรวจตนเองว่าเหมาะสมกับอาชีพใด มีวิธีการตัดสินใจว่าจะเลือกคบเพื่อน เข้าสังคม และการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม สรุปได้ว่า พัฒนาการของวัยรุ่น คือ การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น นั้นแบ่งออกเป็น 3 ช่วง แต่ละช่วงจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันและพัฒนาการทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งพัฒนาการแต่ละคนไม่เท่าเทียมกันตามการเจริญเติบโตของบุคคลตามการเจริญเติบโตของบุคคล ที่เห็นได้ ชัดเจนคือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย

4.2 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉพาะเรื่อง การเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้น ปัจจุบันการจัดกิจกรรมการสอนเน้นการบรรยาย ไม่น่าสนใจ กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 45) ขาดสื่อสิ่งเร้าในการสอนและไม่มีสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน นักเรียนส่วนมากมาจากชนบท ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้อยู่ในกรอบที่ครูสอนเท่านั้น นักเรียนขาดความสนใจและไม่ตั้งใจเรียน จากการมอบหมายให้ทำงานไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่มีงานส่งครูตามกำหนดเนื่องจากไม่กล้าที่จะเข้าไปซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ ต้องรอให้ผู้ปกครองพาเข้าไปในตลาด จึงทำให้เกิดปัญหา ในการดำรงชีวิตอยู่ในห้องเรียนไม่มีความสุข เนื่องจากนักเรียนขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ จากการสอนนักเรียนยังขาดความกระตือรือร้น เนื่องจากขาดสื่อสิ่งเร้า กระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียนจากการสำรวจสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ ปี พ.ศ. 2547 พบว่ามีสื่ออยู่ 4 ประเภท ประกอบด้วย ของจริง ของจำลอง รูปภาพ และ วัสดุสัญลักษณ์ ซึ่งในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีสื่อหนังสือ CD-ROM อาหาร วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับ เครื่องครัว งานเกษตร แต่ยังขาดสื่อประเภทการ์ตูน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 คิดว่าสื่อการ์ตูน ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับ พระประสงค์ หัสรินทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสือนิทานประกอบการ์ตูน วิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 และเบญจศีล กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านคงอุดม และ โรงเรียนบ้านหนองไส สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2547 จำนวน 37 คน ผลการวิจัยพบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน คือ 83.20/83.20 และอาภาภรณ์ อินเสมียน (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่อง อริยสัจ 4 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์

ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 42 คน โรงเรียนบ้านบรือ (บรือราษฎร์ผดุง) สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอบรือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน มีประสิทธิภาพ 87.66/89.40 ซึ่งสูงกว่า 85/85 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.71 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าหลังเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนร้อยละ 71 มีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01 และนักเรียนเห็นว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน นี้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ในการเรียนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงได้ การทำเอกสาร ประกอบการเรียนโดยใช้ภาพการ์ตูน เรื่องการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ ให้กับผู้เรียน

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

5.1 ความหมายของความพึงพอใจ

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 321) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือพอใจที่มีต่อองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ ของงาน และเขาได้รับการตอบสนอง ความต้องการของเขาได้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 130) ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการ ทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้ผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน กู๊ด (Good 1973 : 163) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือ ระดับความพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน

จากที่กล่าวมาสรุปความหมายของความพึงพอใจได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึก ชอบส่วนตัวของบุคคลต่อการปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการ ของผู้ปฏิบัติ

5.2 ทฤษฎีการสร้างความพึงพอใจ

ทฤษฎีการสร้างความพึงพอใจที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือที่สุด คือ ทฤษฎี ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) มีรายละเอียดดังนี้

มาสโลว์ ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ (Maslow's General Theory of Human Motivation) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์มีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ 3 ประการ ดังนี้ (Maslow. 1970 : 69)

1. คนทุกคนมีความต้องการและความต้องการมีอยู่ตลอดเวลา และไม่มีสิ้นสุด

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของคนจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง ตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้ตอบสนอง มาสโลว์ได้สรุปลักษณะของการจูงใจไว้ว่า การจูงใจจะเป็นอย่างมีระเบียบตามลำดับของความต้องการ หรือ "Hierarchy of Need" ทฤษฎีของมาสโลว์จะมีลักษณะลำดับจากต่ำไปหาสูง 5 ชั้น ดังนี้ มาสโลว์. (Maslow. 1970 : 16-22)

3.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย

3.2 ความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Need) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการในสิ่งที่สูงขึ้นต่อไป คือ ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่าง ๆ ความต้องการปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน

3.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belongingness Need) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว จะมีความต้องการที่สูงขึ้น ความต้องการทางสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและความรู้สึกว่าคุณเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

3.4 ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (Esteem or Status Need) ความต้องการขั้นต่อมาเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ ความสำคัญตนเอง รวมทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

3.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization or Self-realization) ลำดับความต้องการสูงสุดของมนุษย์ คือ ความต้องการที่จะสำเร็จในชีวิต ตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝันภายหลังที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการ ทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งต่างก็มีความนึกคิดใฝ่ฝันที่อยากได้รับความสำเร็จในสิ่งที่ตนคาดหวังไว้

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ที่กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ความต้องการทั้ง 5 ชั้น ของมนุษย์มีความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน บุคคลแต่ละคนจะปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละประเภทที่เกิดขึ้น การจูงใจในทฤษฎีนี้จะต้องพยายามตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีความต้องการลำดับขั้นที่แตกต่างกันออกไป และความต้องการตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึง 5 จะมีความสำคัญแก่บุคคลมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองความต้องการในลำดับต้น ๆ

เฮร์ซเบอร์ก (Herzberg, 1959 : 113-115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ซึ่งสนับสนุนและขยายแนวความคิดของลำดับความต้องการของมนุษย์ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงาน ซึ่งเป็นผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงานการได้รับการยอมรับนับถือลักษณะของงานความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน
2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงานการได้รับการยอมรับนับถือลักษณะของงานความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

แมคเกรเกอร์ (สมยศ นาวิกาน. 2544 : 135; อ้างอิงมาจาก McGregor. 1960 : 33-58) ได้อธิบายถึงลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภทเอกซ์ (X) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้
- 1.2 มีความรับผิดชอบน้อย
- 1.3 ชอบให้สั่งการ
- 1.4 ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร
- 1.5 มีความปรารถนาให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย

และความปลอดภัย

2. คนประเภทวาย (Y) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุกเหมือนการเล่นหรือการพักผ่อน
- 2.2 มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 2.3 มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้น
- 2.4 สั่งการตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้
- 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานและองค์กร

พัฒนาวิธีทำงาน

2.6 ปรารถนาด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความสมหวังในชีวิต

สมยศ นาวิกาน (2525 : 115,119) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารหรือครูจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards)

โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดย ความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้วความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจที่กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การจัดลำดับความต้องการของมนุษย์ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจมี 2 ปัจจัย และลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ นั้นมี 2 ประเภท อันนำไปสู่แนวคิดพื้นฐาน 2 ลักษณะ ดังนั้นในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูต้องคำนึงถึงที่จะทำให้ผู้เรียนผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ

6. ดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการเรียน

ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หมายถึง ค่าที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนเมื่อมีการประเมินสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมา เรามักจะดูถึงประสิทธิผลทางการสอนและการวัดประเมินทางสื่อ นั้น ตามปกติแล้วจะเป็นการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในทางปฏิบัติส่วนมากจะเน้นที่ผลความแตกต่างที่แท้จริงมากกว่าผลของความแตกต่างทางสถิติ แต่ในบางกรณีการเปรียบเทียบเพียง 2 ลักษณะก็อาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอ เช่น กรณีของการทดลองใช้สื่อในการเรียนการสอนครั้งหนึ่งปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนน 18 % และกลุ่มที่ 2 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนน 27 % การทดสอบหลังเรียนได้คะแนน 74 % ซึ่งเมื่อนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติทั้ง 2 กลุ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบหลังเรียนระหว่างกลุ่มทั้งสองปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดเพราะสิ่งทดสอบ (Treatment) นั้นหรือไม่ เนื่องจากการทดสอบทั้งสองกรณีมีคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) แตกต่างกันซึ่งจะส่งผลถึงการทดสอบหลังเรียนที่จะเพิ่มขึ้นได้สูงสุดของแต่ละกรณี (Goodman . Fletcher and Schneider. 1980 : 30 – 34)

ฮอฟแลนด์ (Hovland. 1949 : unpagged ; เษชัญ กิจระการ. ม.ป.ป. : 1.)

ได้เสนอ “ดัชนีประสิทธิผล” (Effectiveness Index) ซึ่งคำนวณได้จากการหาความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุดที่สามารถ

ทำเพิ่มขึ้นได้ โสพลแลนด์ เสนอว่า ค่าความสัมพันธ์ของการทดลองจะสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องแน่นอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผล จะเป็นตัวชี้ถึงขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อ

ฮอฟแลนด์ (Hovland. 1949 : unpagged ; เષิณู กิจระการ. ม.ป.ป. : 1.)

ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน โดยใช้วิธีการ 3 แบบ ซึ่งเพิ่มเติมจาก “ดัชนีประสิทธิผล” ของฮอฟแลนด์ โดย เวนบ์ ให้ความสนใจค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนซึ่งเรียกว่าวิธีการ Conventional โดยจะคำนวณจากการนำค่าคะแนนร้อยละของกลุ่มควบคุมลบออกจากคะแนนร้อยละของกลุ่มทดลอง แล้วจึงหารด้วยร้อยละของกลุ่มควบคุม ผลที่ได้จะแสดงถึงร้อยละที่เพิ่มขึ้น (หรือลดลง)เปรียบเทียบกับคะแนนของกลุ่มควบคุม ดัชนีประสิทธิผล มีรูปแบบในการหาค่าดังนี้ (Goodman Fletcher and Schneider. 1980 : 30 – 34)

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

(E.I.)

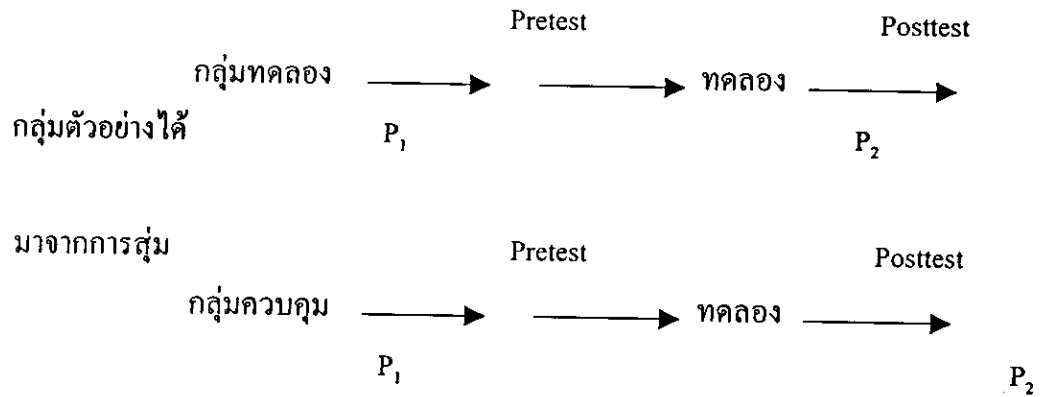
$$\text{หรือ ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{P_2 - P_1}{100 - P_1}$$

E.I.

$P_2 - P_1$ หมายถึง จำนวนเศษของ E.I. จะเป็นเศษที่ได้จากการวัดระหว่าง การทดสอบก่อนเรียน (P_1) และการทดสอบหลังเรียน (P_2) ซึ่งคะแนนทั้ง 2 ชนิด (ประเภท) นี้ จะแสดงถึงค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่ทำได้ (100 %)

ตัวหารของดัชนี คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน (P_2) และคะแนนสูงสุดที่นักเรียนสามารถทำได้

รูปแบบการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุม มีการทดลองก่อนและหลังเรียน รูปแบบที่ใช้ การทดลอง 1 กลุ่ม เพื่ออธิบายหลักการเบื้องต้นของดัชนีประสิทธิผล รูปแบบนี้ไม่สามารถควบคุมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความตรงภายในของการวิจัย (Internal Validity) ได้ ดังนั้นจึงมีการเพิ่มกลุ่มควบคุมและคัดเลือกบุคคลเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและคัดเลือกกลุ่มควบคุมโดยวิธีการสุ่มซึ่งมีรูปแบบดังนี้

ภาพประกอบที่ 7 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่ม

เพราะว่ากลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่ม จึงอนุมานได้ว่าคะแนนการสอบก่อนเรียน จะมีค่าแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีการหาค่าดัชนีประสิทธิผล จึงไม่นำค่า Pretest เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถกระทำได้ดังรูปแบบต่อไปนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)} = \frac{P_1 (\text{กลุ่มทดลอง}) - P_2 (\text{กลุ่มควบคุม})}{100\% - P_2 (\text{กลุ่มควบคุม})}$$

สูตรดัชนีประสิทธิผลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ใช้สูตรดังนี้

ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีรูปแบบในการหาค่า ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผล คือค่าตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนจากผลรวมคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนลบผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน นั่นคือผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากการเรียน

7. การหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน

การหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน หมายถึง การนำเอกสารประกอบการเรียนไปทดลองใช้ (Try out) คือนำไปทดลองใช้ตามกำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองจริง (Tral Rum) เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (ชัยรงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. 2521 : 134-143)

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากเอกสารประกอบการเรียนมีความรู้ถึงระดับแล้ว เอกสารประกอบการเรียนรู้นั้นมีคุณค่าที่จะนำไปเสนอนักเรียน

7.1 การหาประสิทธิภาพของสื่อ

เชษฏ์ กิจระการ (2544 : 44 –51) ได้กล่าวถึงวิธีการหาประสิทธิภาพของสื่อที่สร้างขึ้น 2 วิธี ดังนี้

7.1.1 วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach)

กระบวนการนี้เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้ และเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Expert) เป็นผู้พิจารณา ตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านการนำไปใช้ (Usability) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาค่าประสิทธิภาพต่อไป

7.1.2 วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach)

วิธีการนี้จะนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอน แผนการสอน แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียน หรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงเป็นค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น $E_1/E_2 = 80/80$, $E_1/E_2 = 85/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น

เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะในที่นี้จะยกตัวอย่าง $E_1/E_2 = 80/80$ ดังนี้

1) เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพ

ของกระบวนการ ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post – test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนการหาค่า E_1 และ E_2 ใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{n}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

$\sum X$ แทน คะแนนของแบบฝึกหัดหรือของแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน

n แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\frac{\sum Y}{B}}{n} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน

$\sum Y$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน

B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

n แทน จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

2.2 เกณฑ์ 80 / 80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post – test) ได้คะแนนร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 เช่น มีนักเรียน 40 คน ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด คือ 32 แต่ละคนได้คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน ถึงร้อยละ 80 (E_1) ส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือ ผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งหมด (40 คน) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

2.3 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post – test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วน ตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Pre – test)

ตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) สามารถอธิบายให้ชัดเจนได้ ดังนี้ สมมุติว่า นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre – test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 10 แสดงว่าแตกต่างจากคะแนนเต็ม (ร้อยละ 100) เท่ากับ 90 ถ้านักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post – test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85 แสดงว่ามีความแตกต่างของการสอบ 2 ครั้งนี้ (ก่อนเรียนกับหลังเรียน) เท่ากับ $85 - 10 = 75$ ดังนั้น ค่าของ $= (75/90) \times 100 = 83.33\%$ ถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($E_2 = 80$)

2.4 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 (ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่า สื่อไม่มีประสิทธิภาพและชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมีความบกพร่อง)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชา และเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อ นั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาง่าย ก็อาจเกณฑ์ไว้ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้ คือ 87.50/87.50 หรือ 87.50/90 เป็นต้น

7.2 ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ

เมื่อสร้างเอกสารประกอบการเรียนขึ้นเป็นต้นแบบแล้วต้องนำเอกสารประกอบการเรียนไปหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 ทดลองกับนักเรียน 1 คน ปฏิบัติตามขั้นตอนของเอกสารประกอบการเรียนแล้วเก็บข้อมูลมาปรับปรุง ข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้นำมาปรับปรุงแล้วไปทดลองครั้งที่สอง

ครั้งที่ 2 ทดลองกับนักเรียน 9 คน โดยมีนักเรียนที่เรียนอ่อน ปานกลาง และเก่ง คละกัน แล้วนำมาปรับปรุงอีกครั้ง

ครั้งที่ 3 ใช้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองจริง เมื่อทำการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ให้นำเอาคะแนนของนักเรียนทั้งหมดรวมกัน หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบส่วนหาค่าร้อยละ และค่าความก้าวหน้าของนักเรียนให้นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพโดยทั่วไปนั้น มี 3 ขั้นตอนด้วยกันคือ ครั้งที่ 1 ทดลองกับนักเรียน 1 คน ครั้งที่ 2 ทดลองกับนักเรียน 9 คน ครั้งที่ 3 ใช้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองจริง ซึ่งในครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำมาทดลองจริง

8. บริบทโรงเรียนบ้านหัวหมู

8.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านในเขตบริการทางการศึกษาและของโรงเรียนบ้านหัวหมู

โรงเรียนบ้านหัวหมู ตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน ไม้ทองพัฒนา หมู่ที่ 16 ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคามและมีโรงเรียนในเขตบริการ ระดับการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 หมู่บ้าน และนอกเขตบริการ 18 หมู่บ้าน ดังนี้

8.1.1 บ้านไม้ทองพัฒนา หมู่ที่ 16 ตำบลก้ามปู

8.1.2 บ้านดอนแคน หมู่ที่ 5 ตำบล ก้ามปู

8.1.3 บ้านหัวหมู หมู่ที่ 6 ตำบล ก้ามปู

8.1.4 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 11 ตำบล ก้ามปู

8.1.5 บ้านไทยเจริญ หมู่ที่ 12 ตำบล ก้ามปู

8.1.6 บ้านหัวหมู หมู่ที่ 14 ตำบล ก้ามปู

8.1.7 บ้านดอนแคนใต้หมู่ที่ 17 ตำบล ก้ามปู

8.1.8 บ้านเมืองเจือ หมู่ที่ 8 ตำบล ปะหลาน

8.1.9 บ้านหนองฮีเข้ม หมู่ที่ 3 ตำบล เมืองเสือ

นอกเขตบริการ 18 หมู่บ้าน นั้นอาศัยอยู่ในตำบลต่อไปนี้ ตำบลเวียงสะอาด 2 หมู่บ้าน ตำบลลานสะแก 3 หมู่บ้าน ตำบล ปะหลาน 3 หมู่บ้าน ตำบล เวียงชัย 1 หมู่บ้าน ตำบล หนองบัวแก้ว 9 หมู่บ้าน มีประชากรมากมาขย สภาพภูมิประเทศเป็นป่าสลับทุ่งนา ดินมีสภาพเป็นดินร่วน ปนทรายทำให้อัตราการซังของน้ำค่อนข้างดี ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายนับถือศาสนาพุทธและการคมนาคมที่สะดวก ประเพณีที่มีสาธารณูปโภคครบถ้วนทั้งไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์และการคมนาคมที่สะดวก

ปัญหาในชุมชนในเขตบริการคือประชาชนมีรายได้น้อย เนื่องจากรายได้ส่วนมากจะผูกพันกับผลการผลิตทางการเกษตรเป็นหลักซึ่งมีราคาตกต่ำ แต่ใช้ต้นทุนในการผลิตสูงทั้งปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ค่าแรงงาน การเตรียมพื้นที่ สำหรับเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยว การทำอาชีพเสริม มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหมขายและปลูกผักหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งการปลูกผักขายในตลาดนั้นมีเพียงหมู่บ้านเดียว คือ บ้านเมืองเจียอยู่ใกล้ตลาดและเศรษฐกิจดีมาก นอกนั้นจะทำได้ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเพาะปลูก ทำให้ประชาชนบางส่วนต้อง เดินทางไปรับจ้างในต่างถิ่น ปล่อยให้ลูกหลานอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง จึงทำให้นักเรียนที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอมากมายมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย นอกจากนั้นยังมีปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชนที่บางส่วนไม่ค่อยจะแข็งแรงเจ็บป่วยบ่อยๆ

โดยสรุปแล้วทุกหมู่บ้านในเขตบริการและนอกเขตบริการมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มและดอน พื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธมีสาธารณูปโภคค่อนข้างจะครบถ้วน การคมนาคมสะดวกปัญหาชุมชนคือปัญหา รายได้น้อย มีต้นทุนในการผลิตสูง นักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา และมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนที่บางส่วนไม่ค่อยจะแข็งแรงมีการเจ็บป่วย ออก ๆ แอด ๆ

8.2 สภาพโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหัวหมู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่บริการ 9 หมู่บ้าน และนอกเขตบริการ 18 หมู่บ้าน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สภาพโดยทั่วไป โรงเรียนบ้านหัวหมู ปีการศึกษา 2548 จัดเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จัดการศึกษา 3 ประเภท คือ ระดับก่อนประถม ระดับประถม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทั้งหมด 25 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนรวม 744 คน ครู-อาจารย์ จำนวน 33 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน นักการภารโรง จำนวน 1 คน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง สภาพการจัดการเรียนการสอน การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนมีนักเรียนคละกัน ทั้งเด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน มีนักเรียนบางส่วนที่ต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย เนื่องจากผู้ปกครองต้องไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่น ในการติดต่อสื่อสาร การดำรงชีวิตเป็นไปตามสมัยนิยม

โดยสรุปโรงเรียนบ้านหัวหมู ให้บริการ การศึกษาในเขตบริการ 9 หมู่บ้าน นอกเขตบริการ 18 หมู่บ้าน เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นโรงเรียน

ขนาดใหญ่มีนักเรียน 744 คน มีครู 33 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน นักการภารโรง 1 คน จุดเด่นของโรงเรียนคือ มีอาคารเรียน อาคารประกอบที่เพียงพอ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงสำหรับการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน นักเรียนมีความสามารถในด้านกีฬาทุกประเภททั้งชายและหญิง และในขณะเดียวกันก็มีจุดด้อยที่ต้องพัฒนาปรับปรุง แก่ไขคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และนักเรียนมีผลการเรียนในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษต่ำ นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนและการปฏิบัติงานที่ไม่พึงประสงค์ และนอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านงบประมาณที่มีน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารการศึกษาและเนื่องจากงบประมาณมีน้อย วิชาการงานอาชีพต้องมีภาคปฏิบัติจึงทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน จึงทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวันจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และโรงเรียนบ้านหัวหมู ตั้งห่างจากอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งในอำเภอนั้นจะมีการขายสินค้าต่าง ๆ มากมาย ไม่ใช่จะเป็นการขายในเทศกาลต่างๆ ตลาดนัด ตลาดคลองถม ตลาดไนท์ จึงทำให้สินค้าที่พ่อค้าแม่ค้าที่นำมาขายนั้น ล่อใจผู้บริโภค มีมาก ราคาไม่แพง ขนาดกะทัดรัด สี สันสดใส รูปแบบแปลกใหม่ และทันสมัย มีแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการและมีวิธีการที่ถูกต้องให้กับนักเรียนและสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

พระประสงค์ หัสรินทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสือนิทานประกอบการ์ตูนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 และเบญจศีล กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดงอุดมและโรงเรียนบ้านหนองไส กลุ่มโรงเรียนบ้านหนองตุ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 37 คน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือนิทานประกอบการ์ตูน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องฆราวาสธรรม 4 และเบญจศีล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานคือ 83.20/83.20

แสงทอง ภักดีแก้ว (2543 : 60 – 61) ได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนศึกษาผลการใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนเรื่องสัตว์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านนาทม กลุ่มเสมอปัจฉิมสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ

โพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ผลการศึกษา พบว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนเรื่อง สัตว์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 87.80/88.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้และมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.65

บุภาพ ประจักษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป กลุ่มตัวอย่างสุภาพสตรี และสุภาพบุรุษ จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 36 – 45 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพราะความพอใจในรูปแบบมากที่สุด รองลงมา คือความทนทานของเสื้อผ้า ส่วนมากซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปในห้างสรรพสินค้าทั่วไป

จริษา ผองผาย (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อบทเรียนการ์ตูน เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนการ์ตูน จำนวน 36 คน จากโรงเรียนบ้านหนองข่างแลนหนองท่ม จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนการ์ตูน เรื่องประเทศเพื่อนบ้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.60 และมี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ มีค่า 80.66/80.20 (ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 80.66 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 80.20) นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อบทเรียนการ์ตูนในด้านรูปเล่ม รูปภาพ เนื้อหาและประโยชน์ที่ได้รับจากบทเรียนการ์ตูน เรื่องประเทศเพื่อนบ้าน อยู่ในระดับมากเฉพาะในเล่มของประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตยและประเทศสหพันธ์มาเลเซีย ส่วนประเทศสหภาพพม่า ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสังคมนิยมเวียดนาม นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนการ์ตูนดังกล่าวในระดับมาก และปานกลางดังนี้ คือ เนื้อหาปานกลาง (พม่า) รูปเล่มปานกลาง (ลาว) รูปภาพและเนื้อหาปานกลาง (เวียดนาม) ตามลำดับ

สุจิตรา คงศักดิ์วิมล (2544 : บทคัดย่อ) ได้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ การสอบ เรื่อง ไวยากรณ์ไทย โดยเนื้อหาของบทเรียนเป็นเรื่องอักษรวิธี เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยบทเรียนสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์การสอบเรื่อง ไวยากรณ์ไทย และแบบทดสอบ โดยใช้กลุ่มทดลองเป็นนักเรียน โรงเรียนศึกษานารีวิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนเท่ากับ 84.26 และประสิทธิภาพ หลังกระบวนการเรียนเท่ากับ 82.60 ดังนั้น บทเรียนสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์การสอนที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.26/82.60 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนด 80/80 เมื่อนำคะแนนสอบก่อนเรียนและคะแนนสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์พบว่าต่างกัน เมื่อพิจารณาคะแนนสอบพบว่า คะแนนสอบเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.98 สูงกว่าคะแนนสอบเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.5 คิดเป็น ประสิทธิภาพการเรียนสูงขึ้น 16 : 48 หรือร้อยละ 54.47 สรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์การสอนที่สร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 และ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนในระดับดี

มาลิสสา เกือบกิ่ง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาพัฒนากิจกรรมโครงการ เพื่อการเรียนรู้อาษาไทย เรื่อง พระมหากษัตริย์กษัตริย์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อหาดัชนี ประสิทธิภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านไทยสามัคคี สำนักงานประถมศึกษาอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการเรียนรู้อาษาไทย เรื่อง พระมหากษัตริย์กษัตริย์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.21/78.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 แผนการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการเรียนรู้อาษาไทยเรื่องพระมหากษัตริย์กษัตริย์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีดัชนีประสิทธิผลร้อยละ 51.32

อาภากรณ์ อินเสมียน (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ เรียนเรื่อง อริยสัจ 4 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 42 คน โรงเรียนบ้านบรือ (บรือราษฎร์ผดุง) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบรือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน มีประสิทธิภาพ 87.66/89.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.71 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหลังการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน ร้อยละ 71 นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนเห็นว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน นี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประยุทธ์ ศรีดารา (2545 : บทคัดย่อ) ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงการ เริงทดลอง เรื่อง การปลูกพืชผักสวนครัวกลุ่มสาระการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเกาะแฉนแฉน กิ่งอำเภอ

ศรีนรงค์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียน ตามแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6478 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 64.78 นักเรียนมีทักษะกระบวนการ ทำโครงการระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีมาก และนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนรู้โดยโครงการและ เจตคติการปลูกพืชอยู่ในระดับดี

กรมวิชาการ (2546 : 14 – 15) ได้วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาโดยการสุ่ม หลักสูตร 130 หลักสูตรจากโรงเรียนเครือข่าย พบว่า หลักสูตร มีคุณภาพสามารถใช้ในโรงเรียน ได้ทุกสาระ คือ การงานอาชีพและเทคโนโลยี (ร้อยละ 79.84) และหลักสูตรมีความสมบูรณ์ และชัดเจนทั้งด้าน โครงสร้างและเนื้อหาแสดงถึงเอกสิทธิ์ หรือจุดเน้นของโรงเรียนชัดเจน คือ การงานอาชีพและเทคโนโลยี (ร้อยละ 10.08)

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ดอยล์ (Doyle 1988 : 2578 –A) ได้ศึกษาคูณลักษณะของการ์ตูนที่มีอิทธิพล ต่อผู้เรียนชายและหญิง ซึ่งทดสอบด้วยการ์ตูนแบบใหม่ ที่มีรูปแบบสำหรับชาย 5 แบบ สำหรับหญิง 5 แบบ และเป็นแบบกลางอีก 5 แบบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนส่วนมากชอบ การ์ตูน สำหรับผู้เรียน เพศหญิงชอบที่มีพฤติกรรมรุนแรงและแบบปานกลาง ซึ่งให้ความ สนุกสนานกว่าการ์ตูนสำหรับเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.01 การชอบพฤติกรรมที่รุนแรง ตรงข้ามกับนิสัยจริงของผู้เรียนและทฤษฎีอ้างอิง จากการวิเคราะห์ทั้งสามทางไม่มีความแตกต่าง ระหว่างเพศ ด้านความสนุกสนานจากการ์ตูน เจตคติเกี่ยวกับบทบาทเพศและความรุนแรง ของพฤติกรรมการ์ตูน ไม่อิทธิพลเหนือความชอบของผู้เรียน สรุปได้ว่าความแปรปรวน ดังกล่าวเป็นเพียงภาวะของอารมณ์ที่เด่นชัดของผู้เรียนชายและผู้เรียนหญิงในวัยนี้ที่ขาดการวัด ความเปลี่ยนแปลง

แบงส์ (Bangs. 1988 : 10 – 14 ; อ้างอิงมาจาก อมรรัตน์ เจริญหอม. 2541 : 44) ได้ศึกษาถึงการนำการ์ตูนมาประกอบการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศสามารถใช้การ์ตูนฝึกทักษะ การฟัง การพูด และการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้การ์ตูนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยการเติมคำลงใน ช่องว่าง การอธิบายเรื่องราวการแสดงความคิดเห็น การเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ สรุป ความเข้าใจ และแสดงบทบาทสมมุติ

อัลจิชิ (Aljishi. 1989 : 2966-A) ได้ศึกษาผลกระทบจากการ์ตูนโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอ่อนวัยเรียน ในเมืองอิฟตาร์ยาซิม ประเทศบาร์เรน จำนวน 60 คน รายการการ์ตูนโทรทัศน์มี 2 ประเภท คือ การ์ตูนที่แสดงพฤติกรรมตามที่คนในสังคมเห็นด้วยกับการ์ตูนที่แสดงพฤติกรรมที่คนในสังคมไม่เห็นด้วย จากการได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กจากการดูการ์ตูนโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการ กลุ่มที่ 2 ซึ่งดูการ์ตูนแสดงพฤติกรรมคนในสังคมไม่เห็นด้วยมีคะแนนพฤติกรรมรุนแรงกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งได้ดูการ์ตูนที่แสดงพฤติกรรมที่คนในสังคมเห็นด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่รุนแรงระหว่างเพศพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมที่รุนแรงแตกต่างจากเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แม็กแดเนียล (McDaniel. 1997 : 1532 – MAL) ได้ทำการศึกษาผลของความรุนแรงของการ์ตูนตลกที่มีต่อการเรียนรู้ทางความรู้เพื่อกำหนดว่าสภาพทางบวกที่ถูกชักนำนั้น จะเพิ่มการเรียนรู้ขึ้นหรือไม่ วิธีการศึกษาให้ผู้ถูกทดลอง จำนวน 89 คน ดูวิดีโอ/ภาพยนตร์การ์ตูน 1 เรื่อง หรือวิดีโอ/ภาพยนตร์ความรุนแรง 1 เรื่อง หรือวิดีโอ/ภาพยนตร์แนวกลาง ๆ 1 เรื่อง หรือ ไม่ให้ดูวิดีโอ/ภาพยนตร์เลย หลังจากให้อ่านข้อความสั้น ๆ 1 ชิ้น แล้ว ทำการทดสอบผู้ถูกทดลองเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องราวทั้งหมดที่อ่านแล้ว โดยคาดหวังว่าผู้ถูกทดลองที่ได้ดูการ์ตูนแล้วจะทำคะแนนได้สูงกว่าผู้ที่ดูเรื่องราวจานอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญส่วนกลุ่มที่ให้ดูวิดีโอ/ภาพยนตร์การ์ตูนทำคะแนนได้สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เล็กน้อย แต่ผลการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

บูธ (Booth. 1998 : 2980-A) ได้ศึกษาลักษณะความรู้ความเข้าใจของเด็กที่ใช้การ์ตูนเคลื่อนไหวเป็นสื่อที่อาศัยวิดีโอเป็นฐานในการศึกษานอกระบบ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินความสามารถของเด็กที่จะเรียนรู้สารสนเทศด้านความรู้และด้านอารมณ์ที่ได้รับจากการ์ตูนเลือกมาศึกษา ผู้ร่วมวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มโรงเรียนในเขตเมืองขนาดใหญ่ 2 กลุ่ม จำนวน 104 คน ตัวแปรที่ศึกษา 4 ตัวแปรซึ่งได้แก่ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเหล่านี้ได้ระบุและนำมาใช้จับคู่กับนักเรียนจาก 2 กลุ่ม การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า (1) เป็นไปได้ที่จะระบุ สารสนเทศด้านความรู้และด้านอารมณ์จากการ์ตูนตามระดับการจำแนกทางการศึกษา (2) นักเรียนสามารถเรียนรู้สารสนเทศทางความรู้จากการ์ตูนได้ (3) นักเรียนสามารถใช้ทักษะการคิดในระดับ สูงขึ้นเพื่อประยุกต์สารสนเทศด้านความรู้ที่ได้รับจากการ์ตูนได้และ (4) เพศ เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ไม่มีผลในการกำหนดว่าเด็กจะเรียนรู้อะไรจากการ์ตูน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การกระตุ้นสามารถนำมาจัดทำเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนมีความเพลิดเพลินสนุกสนานต่อการเรียนการสอน คือความสนใจ การตั้งใจ ความชัดเจน ในเนื้อหา มีการพัฒนาทางการเรียนสูงขึ้น ตลอดจนเสริมสร้างความพึงพอใจต่อการเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในชนบท ทั้งนี้ นักเรียนในวัยนี้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นความจริงที่เป็นรูปธรรมในลักษณะของรูปภาพได้ดีกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือตัวหนังสือ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้ภาพการ์ตูน เรื่องการเลือกซื้อสินค้าและบริการ กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระการดำรงชีวิตและครอบครัว (งานธุรกิจ) ให้บรรลุตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตรต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY